

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Kateřina Michálková

**Reakce Západu na rusko-gruzínskou válku
2008: případ sekuritizace?**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Kateřina Michálková**

Vedoucí práce: **PhDr. Emil Souleimanov, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

MICHÁLKOVÁ, Kateřina. *Reakce Západu na rusko-gruzínskou válku 2008: případ sekuritizace?* Praha, 2012. 61 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Emil Souleimanov, Ph.D.

Abstrakt

Rusko-gruzínská válka, jež se odehrála v srpnu 2008, přičemž jako *casus belli* posloužily separatistické snahy gruzínské autonomní oblasti Jižní Osetie, nebyla světovou veřejností chápána pouze jako spor těchto dvou zemí, nýbrž obecněji, jako spor Západu a Ruska či „nová studená válka“. Tento symbolický rozměr získal konflikt zejména díky prohlášením Ruska z doby před vypuknutím války, kdy ostře protestovalo proti plánu Gruzie stát se členem NATO, a také díky charakteru následného ruského zásahu, který svou nepřiměřeností vzbudil důvodné obavy, že cílem není jenom konsolidovat situaci v Jižní Osetii, nýbrž svrhnout gruzínskou vládu a zvrátit tím západní zahraničněpolitickou orientaci Gruzie. Ruské akce vyvrcholily uznáním nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie 26. srpna. V průběhu srpna 2008 i v následujících měsících se vztahy s Ruskem staly na Západě velkým politickým tématem. Na jedné straně Západ kritizoval a důrazně odsuzoval ruské kroky, na straně druhé chyběl výraznější tlak, který by Rusko přesvědčil ke změně přístupu. Tato bakalářská práce si klade za cíl vysvětlit rozpor mezi rétorikou a činy Západu, čili zodpovědět otázku, proč Západ proti Rusku nezasáhl, ačkoliv se podle něj chovalo „neakceptovatelně“. Autorka obhajuje hypotézu, že i přes svůj potenciál se konflikt pro Západ nestal prioritním bezpečnostním tématem, a proto proti Rusku nebylo využito žádných mimořádných opatření, která by ho donutila změnit svá stanoviska. K ověření hypotézy bude využito teorie sekuritizace a analytického rámce kodaňské školy, jež jsou definovány knihou *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*.

Abstract

The Russo-Georgian war, which took place in August 2008, with separatist ambitions of Georgian region of South Ossetia being the *casus belli*, was not merely understood as a clash between these two countries, but it was also seen in broader terms

as a Russia-West dispute or a "new Cold War". This symbolic dimension of the conflict was based mainly on the Russian rhetoric prior to the war, which reacted sharply to the promise of future NATO membership for Georgia. Another reason was the nature of the Russian intervention with its inadequacy raising question whether the aim was solely to consolidate the situation in South Ossetia or if the real intention was to overthrow the Georgian government and reverse the Western foreign policy orientation of Georgia. During the August 2008 and in the following months in the West the relations with Russia became a major political issue. On the one hand the West strongly criticised Russia and condemned its actions on the other hand Western response lacked significant pressure that would persuade Russia to change its practices. The aim of this thesis is to explain the discrepancy between rhetoric and actions of the West, or by other words to answer the question why the West did not intervene against Russia, while at the same calling its steps "unacceptable". Author's hypothesis is that despite its potential, in the eyes of the West the conflict did not become a priority security issue, so Russia did not have to face any emergency measures that would force it to change its opinion. To verify this hypothesis the securitization theory and analytical framework of the Copenhagen school, defined in the book *Security: A New Framework for Analysis* will be used.

Klíčová slova

Evropská unie, Francie, NATO, Německo, rusko-gruzínská válka, sekuritizace, USA, Západ

Keywords

European Union, France, NATO, Germany, Russo-Georgian War, Securitization, USA, the West

Rozsah práce: 73 444 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 18. 5. 2012

Kateřina Michálková

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Kateřina Michálková

E-mail:

Michalkova.K@seznam.cz

Semestr:

IV.

Akademický rok:

2010/2011

Název práce:

Reakce Západu na rusko-gruzínskou válku 2008: případ sekuritizace?

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

LS 2012

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Marek Pečenka

Vedoucí práce (není povinné):

PhDr. Emil Souleimanov, Ph.D.

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Ačkoliv téma rusko-gruzínské války bylo v českém prostředí již zpracováno, žádná práce se mu dosud uceleně nevěnovala v kontextu reakce Západu. Přitom v rámci postbipolární éry šlo o předěl ve vztazích Rusko-Západ. Reakcí Západu byla na jedné straně kritika a důrazné odsouzení ruských kroků, na straně druhé chyběl výraznější tlak, který by Rusko přinutil ke změně přístupu. Aplikace teorie sekuritizace může nabídnout vysvětlení tohoto rozporu a zároveň přispět i k pochopení jiných analogických situací. To, že se válka odehrála v srpnu 2008, tématu na aktuálnosti neubírá, neboť spor o status Abcházie a Jižní Osetie stále trvá a není vyloučena možnost obdobné budoucí konfrontace.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Bakalářská práce si klade dva cíle. Prvním cílem je představit kroky, které aktéři západního světa podnikli v reakci na rusko-gruzínskou válku v srpnu 2008 a posléze na ruské uznání Abcházie a Jižní Osetie. Druhým cílem je vysvětlit toto jednání Západu a objasnit, k čemuž napomůže teorie sekuritizace a konceptuální aparát kodaňské školy.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Rusko-gruzínská válka, jež se odehrála v srpnu 2008, přičemž jako casus belli posloužily separatistické snahy gruzínské autonomní oblasti Jižní Osetie, nebyla světovou veřejností chápána pouze jako spor těchto dvou zemí, nýbrž obecněji, jako spor Západu a Ruska či "nová studená válka". Důvodem tohoto chápání byla zejména rétorika Ruska předcházející válce, která ostře reagovala na únorové mezinárodní uznání nezávislosti Kosova většinou západního světa a dubnový slib přijetí Gruzie do NATO. Právě tyto dvě události byly mnohými viděny jako pravý důvod následného ruského zásahu. V průběhu srpna 2008 i v následujících měsících se vztahy s Ruskem staly na Západě velkým politickým tématem. Na jedné straně Západ kritizoval a důrazně odsuzoval ruské kroky, na straně druhé chyběly výraznější aktivity, které by reálně přiměly Rusko změnit kurz. Tento rozpor je možno lépe pochopit optikou teorie sekuritizace, která specifikuje podmínky, kdy může řečový akt vést k vytvoření bezpečnostního tématu, a tudíž k mimořádným opatřením.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Práce bude rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola se pokusí stručně uvést do problematiky. První část kapitoly představí rusko-gruzínskou válku včetně vývoje, který k ní vedl. Druhá, teoretická, se zaměří na koncept sekuritizace definovaný knihou "Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu" od B.Buzana, J. de Wildeho a O. Wævera. Druhá kapitola se

zaměří na západní reakci na rusko-gruzínskou válku. Bude rozdělena do pěti částí, z nichž se každá bude věnovat jednomu z vybraných aktérů (NATO, USA, EU, Francie, Německo). Každá část představí kroky, které daný aktér podnikl a rétoriku, jež byla v souvislosti s konfliktem použita. Třetí kapitola bude mít pět částí a bude rozdělena podle sekuritizačních sektorů (vojenský, environmentální, ekonomický, společenský, politický). Na základě kroků popsanych ve druhé kapitole se pokusí zodpovědět, zda v některém sektoru došlo či nedošlo k procesu sekuritizace. Předběžnou hypotézou je, že proces sekuritizace naplněn nebyl, a proto navzdory odmítavé rétorice nedošlo k využití mimořádných opatření.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Ronald D. Asmus, *A Little War that Shook the World: Georgia, Russia, and the Future of the West* (New York: Palgrave Macmillan, 2010).

Alexander Astrov, ed., *The Great Power (mis)Management: the Russian-Georgian War and its Implications for Global Political Order* (Farnham: Ashgate, 2011).

Stephen Blank, „America and the Russo-Georgian War“, *Small Wars & Insurgencies* 20, č.2 (červen 2009): 425-451.

Travis L. Bounds a Ryan C. Hendrickson, „Georgian Membership in NATO: Policy Implications of the Bucharest Summit“, *Journal of Slavic Military Studies* 22, č.1 (leden-březen 2009): 20-30.

Barry Buzan, Ole Waever a Jaap de Wilde, *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu* (Brno: Centrum strategických studií, 2005).

Svante E. Cornell, Johanna Popjanevski a Niklas Nilsson, *Russia's War in Georgia: Causes and Implications*, *Silk Road Paper* (Stockholm-Nacka: Central Asia-Caucasus Institute, 2008), <http://www.silkroadstudies.org/new/docs/silkroadpapers/0808Georgia-PP.pdf> (staženo 31.3.2011).

Svante E. Cornell a S. Frederick Starr, eds., *The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia* (Armonk: Sharpe, 2009).

Maia Edilashvili, „Washington's Changed Tone and Georgia's NATO Hopes“, *Lithuanian Foreign Policy Review* 23 (2009): 52-69.

Hans-Henning Schröder, ed., *The Caucasus Crisis: International Perceptions and Policy Implications for Germany and Europe*, *SWP Research Paper 2008/RP 09* (Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2008), http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2008_RP09_shh_ed_ks.pdf (staženo 20.4.2011).

Richard G. Whitman a Stefan Wolff, „The EU as a Conflict Manager? The Case of Georgia and Its Implications“, *International Affairs* 86, č.1 (leden 2010): 87-107.

Podpis studenta a datum

Michálková, 5.6.2011

Schváleno

Datum

Podpis

Vedoucí bakalářského semináře

Garant oboru

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD	2
1 STRUČNÉ UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY	7
1.1 RUSKO-GRUZÍNSKÁ VÁLKA A JEJÍ PŘÍČINY	7
1.2 BEZPEČNOST: NOVÝ RÁMEC PRO ANALÝZU	10
1.2.1 <i>Konceptualizace bezpečnosti: rozšíření a prohloubení</i>	11
1.2.2 <i>Teorie sekuritizace</i>	12
1.2.3 <i>Sektorový přístup</i>	13
2 REAKCE ZÁPADU	17
2.1 SEVEROATLANTICKÁ ALIANCE	17
2.2 SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ	20
2.3 EVROPSKÁ UNIE	22
2.4 FRANCIE	25
2.5 NĚMECKO	26
3 SEKURITIZACE RUSKO-GRUZÍNSKÉ VÁLKY	28
3.1 VOJENSKÝ SEKTOR	30
3.2 ENVIRONMENTÁLNÍ SEKTOR	33
3.3 EKONOMICKÝ SEKTOR	34
3.4 SPOLEČENSKÝ SEKTOR	35
3.5 POLITICKÝ SEKTOR	35
3.6 SHRNUTÍ A MOTIVACE AKTÉRŮ	37
ZÁVĚR	41
SUMMARY	43
POUŽITÁ LITERATURA	44

Úvod

Dlouhodobé napětí, které již od rozpadu Sovětského svazu panovalo mezi Ruskem a Gruzii, vyústilo v srpnu 2008 v ozbrojený konflikt. Obě zainteresované strany se snažily přesvědčit mezinárodní veřejnost, že ve válce, kde jako *casus belli* posloužily separatistické snahy gruzínské autonomní oblasti Jižní Osetie, je právo na jejich straně. Přestože vinu na eskalaci měla jak Moskva, tak Tbilisi a válku odstartovaly gruzínské akce,¹ v srpnu 2008 a následujících měsících mezinárodní veřejnost kritizovala téměř výhradně ruskou stranu. Nejvýrazněji se proti Rusku ozýval Západ, jehož mnozí vedoucí představitelé ruský zásah primárně považovali nikoliv za snahu konsolidovat situaci v Jižní Osetii, ale za pokus zvrátit západní zahraničněpolitickou orientaci Gruzie. Proto byl konflikt chápán nejen jako spor Ruska a Gruzie, ale i symbolicky, jako spor Ruska a Západu, přičemž se dokonce mluvilo o „nové studené válce“.

Tento pohled vycházel zejména z ruské reakce na bukurešťský summit NATO, na němž byl v dubnu 2008 vysloven příslib budoucího přijetí Gruzie. Fakt, že ruská strana posléze prohlásila, že udělá vše možné, aby mu zabránila, vedl mnohé k tomu, aby ruský zásah v srpnu chápali jako důsledek bukurešťského slibu. V tomto názoru pak Západ ještě utvrzoval fakt, že se zasahující ruské jednotky nezastavily na hranicích Jižní Osetie, kde probíhaly boje mezi gruzínskou vládou a separatisty, ale operovaly i na území Abcházie a v gruzínském vnitrozemí. Přítomnost ruských tanků na dohled od hlavního města Tbilisi vzbudila na Západě přesvědčení, že pravým ruským zájmem není mír v Jižní Osetii, nýbrž změna gruzínského režimu. V tomto okamžiku se Západ rozhodl zasáhnout a prostřednictvím Francie, která zrovna předsedala EU, bylo uzavřeno 12. srpna příměří.

I po podepsání příměří se Rusko odmítalo stáhnout na pozice platné před začátkem války, přičemž se odvolávalo na nejednoznačnou formulaci v plánu příměří. Toto chování bylo Západem kritizováno a odsuzováno, přičemž bylo Rusko opakovaně žádáno, aby se stáhlo. Namísto toho však ruská vláda dne 26. srpna uznala nezávislost dvou gruzínských republik, Abcházie a Jižní Osetie. Argumentovala přitom tím, že vyhlášení nezávislosti Kosova, které v únoru 2008 uznala většina západního světa, vytvořilo precedent. Západ toto odůvodnění odmítal a opakovaně Rusko žádal, aby krok

¹ K tomuto závěru došla jak nezávislá vyšetřovací komise vyslaná Evropskou unií, tak také Amnesty International či Mezinárodní krizová skupina (Pertti Joenniemi, „The Georgian-Russian conflict: acute,

vzalo zpět, neboť dle něj porušuje mezinárodní právo a principy. I když západní aktéři opakovaně deklarovali, že je tento krok neakceptovatelný, ruskou vládu dodnes nepřesvědčili, aby uznání, ke kterému se posléze přidalo ještě několik nepříliš významných států, odvolala.

Reakce Západu na rusko-gruzínskou válku 2008 byla jako téma této bakalářské práce vybrána zejména z toho důvodu, že ačkoliv problematika rusko-gruzínské války byla v českém odborném prostředí již zpracována, žádná práce se jí dosud uceleně nevěnovala v kontextu reakce Západu. Přitom v rámci postbipolární éry šlo o předěl ve vztazích Rusko-Západ. Západ na jedné straně reagoval kritikou a důrazným odsouzením ruských kroků, na straně druhé chyběl výraznější tlak, který by Rusko přinutil ke změně přístupu. Prudké ochlazení západo-ruských vztahů v prvních týdnech konfliktu bylo postupně vystřídáno smířlivějším postojem, přičemž již ke konci roku 2008 došlo v podstatě k normalizaci vztahů.

Cílem této bakalářské práce je vysvětlit rozpor mezi rétorikou a činy Západu, čili zodpovědět otázku, proč Západ proti Rusku nezasáhl, ačkoliv se podle něj chovalo „neakceptovatelně“. Autorčinou obhajovanou hypotézou je, že i přes svůj potenciál se konflikt pro Západ nakonec prioritním bezpečnostním tématem nestal, a tak proti Rusku nebylo využito žádných mimořádných opatření, která by ho donutila změnit svá stanoviska.

K ověření hypotézy bude využito teorie sekuritizace a analytického rámce kodaňské školy, jež jsou definovány knihou *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*.² Právě sociálně-konstruktivistický přístup Barryho Buzana a jeho kolegů je vhodným pro tuto situaci, neboť přesně specifikuje podmínky zařazení tématu do bezpečnostní agendy, čili jeho sekuritizaci. Práce bude jedinečnou případovou studií aplikující sekuritizační teorii na případ rusko-gruzínského konfliktu. Svým zaměřením práce spadá do oboru bezpečnostních studií, s přesahem do oblasti mezinárodních vztahů a moderní historie.

Práce se bude věnovat zejména období od vypuknutí války v srpnu 2008 do přelomu let 2008/2009, kdy došlo v podstatě k normalizaci krátkodobě narušených vztahů Ruska a Západu. K lepšímu pochopení tématu je však zahrnuta i krátká část

frozen or settled?” in *The Great Power (mis)Management: the Russian-Georgian War and its Implications for Global Political Order*, ed. Alexander Astrov (Farnham: Ashgate, 2011), 105).

² Barry Buzan, Ole Waever a Jaap de Wilde, *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu* (Brno: Centrum strategických studií, 2005).

věnující se vývoji od počátku 90. let 20. století, která představí příčiny konfliktu. Teritoriálně je práce vymezena jak územím Gruzie, kde proběhla válka a kde se také nachází sporné republiky Abcházie a Jižní Osetie, tak také Západem. Termín Západ v této práci vychází z klasického studenoválečného rozdělení, přičemž zahrnuje hlavní západní mezinárodní struktury, které v době studené války vznikly. Zkoumanými objekty tudíž budou NATO a EU, jakožto hlavní vojenská a ekonomická organizace. Jelikož by jednotlivé zkoumání všech členů těchto organizací daleko přesáhlo rozsah této práce, byl individuální přístup zvolen pouze pro nejdůležitější členské státy. V případě NATO to jsou vojensky nejsilnější USA a v případě EU ekonomicky nejsilnější Německo a Francie, která v době války předsedala Radě EU. Ostatní členské státy budou zkoumány pouze v rámci zmíněných organizací.

Práce bude rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola se pokusí stručně uvést do problematiky. První část kapitoly se zaměří na rusko-gruzínskou válku včetně vývoje, který jí předcházela, zatímco druhá, teoretická, představí koncept sekuritizace definovaný knihou *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* od Barryho Buzana, Jaapa de Wildeho a Ole Wævera. Druhá kapitola se zaměří na západní reakci na rusko-gruzínskou válku. Bude rozdělena do pěti částí, z nichž se každá bude věnovat jednomu z vybraných aktérů (NATO, USA, EU, Francie a Německo). Budou představeny kroky, které daný aktér podnikl a rétorika, jež byla v souvislosti s konfliktem použita. Závěrečná kapitola bude aplikovat teorii sekuritizace na rusko-gruzínský konflikt. Nejprve teoreticky podloží, že ze strany Západu opravdu nedošlo k užití žádného mimořádného opatření. Následně bude v pěti podkapitolách věnujících se jednotlivým sektorům bezpečnosti (vojenský, environmentální, ekonomický, společenský, politický) zkoumat, zda bylo v jeho rámci téma sekuritizováno.

Jak již bylo popsáno výše, jako analytický rámec byl zvolen konceptuální aparát kodaňské školy a teorie sekuritizace. I když bylo využito i několika dalších sekundárních zdrojů věnujících se bezpečnosti obecně (Waisová, Eichler, Collins), které pomohly k zasazení kodaňské školy do celkového kontextu bezpečnostních studií, kniha Buzana, de Wildeho a Wævera *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*, ve které jsou kodaňský koncept bezpečnosti a teorie sekuritizace definovány, zůstává ústředním zdrojem teoretické části práce.

Na rozdíl od teoretické části, která čerpá velkou měrou z literatury v psané češtině, nebo do ní přeložené, zbytek práce věnující se rusko-gruzínskému konfliktu

vychází převážně z anglicky psaných zdrojů. Vzhledem k tomu, že téma je stále poměrně čerstvé, nebylo v českém odborném prostředí doposud příliš rozpracováno. Českých odborných zdrojů je poskrovnu a v současnosti neexistuje žádná česká monografie ani sborník věnující se tématu rusko-gruzínské války. S výjimkou článku „Gruzie po revoluci růží: vzestup a pád Micheila Saakašviliho“ autorů Giorgiho Kanašviliho, Emila Souleimanova a Tomáše Šmída je tak čerpáno výhradně ze zahraničních odborných zdrojů.

I když o rusko-gruzínské válce již ve světě vyšlo několik publikací, kniha *A Little War that Shook the World: Georgia, Russia, and the Future of the West* amerického diplomata Ronalda D. Asmuse je jedinou monografií, která se věnuje válce výhradně ve vztahu k Západu. Ačkoliv je na knize znát, že Asmus byl advokátem gruzínské interpretace konfliktu, a jeho výklad nemusí být úplně objektivní, pro účely této bakalářské práce to nevadí. Jelikož autorka nezkoumá, na čí straně byla vina, ale to, jak reagoval Západ, můžu publikace posloužit jako relevantní zdroj cenných informací.

Dalším důležitým zdrojem je sborník *The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia* sestavený editory Svante E. Cornellem a S. Frederickem Starrem. Publikace vydaná pod záštitou Středoasijsko-kavkazského institutu³ se zabývá jak válkou samotnou, tak jejími příčinami i důsledky, přičemž se skládá z příspěvků amerických, evropských, gruzínských i ruských expertů na oblast. Nabízí tak komplexní pohled na problematiku a pomáhá k pochopení širších souvislostí.

I když se rusko-gruzínské válce věnuje více publikací, analýza reakce Západu v nich není hlavním tématem. Je proto příhodnější využití odborných článků, které se zaměřují na reakce konkrétních západních aktérů, jako jsou NATO, USA nebo EU. Jelikož práce využívá většího množství článků, není možné je zde všechny jmenovat, proto bude zmíněno jen pár hlavních. V případě reakce USA poskytl mnoho informací článek Stephena Blanka „America and the Russo-Georgian War“, přestože si podobně jako Asmus nedrží odstup a článek vyznívá poněkud jednostranně. Dalším užitečným zdrojem byl článek Mikea Bowkera „The war in Georgia and the Western response“, který se navzdory svému názvu zabývá také převážně Spojenými státy. Jelikož tento článek vyšel až v létě roku 2011, udržuje si větší odstup, a snaží se o objektivní

³ Central Asia-Caucasus Institute je předním švédsko-americkým výzkumným střediskem, soustavně se zabývající oblastí střední Asie a Kavkazu.

zhodnocení situace, místo aby svaloval veškerou vinu na Rusko, jako Asmus a Blank, kteří o válce psali o dva roky dříve.

Pro zkoumání evropské reakce byla velmi přínosná elektronická publikace Německého institutu pro mezinárodní politiku a bezpečnost⁴, *The Caucasus Crisis: International Perceptions and Policy Implications for Germany and Europe*. Opět se jedná o sborník, přičemž tentokrát jsou jednotlivé kapitoly poměrně krátké. Práce sice nezachází do detailů, nicméně funguje jako dobrý přehled situace a východisko k vyhledávání dalších primárních zdrojů. Jelikož však vyšla již v listopadu 2008, chybí dění následující po tomto datu.

Ačkoliv již vyšlo několik odborných publikací, pro konkrétní zkoumání západní reakce ještě není dostatek sekundárních zdrojů. Autorka proto vedle nich hojně čerpá i z primárních zdrojů. Aby mohly být zkoumána prohlášení a projevy západních aktérů, byly prohledávány jejich oficiální internetové stránky. V případě USA bylo využito archivu The American Presidency Project⁵ a archivu ministerstva zahraničí⁶. V případě NATO to byly oficiální stránky Severoatlantické aliance⁷, v případě EU stránky Evropského parlamentu⁸ a Evropské rady⁹. Stránky francouzského předsednictví Rady EU byly využity při zkoumání Francie¹⁰, zatímco pro Německo posloužily soukromé stránky kancléřky¹¹ i ministerstva zahraničí¹². Zároveň byly vyhledávány i další zdroje, zejména novinové články v centrální databázi factiva.

⁴ V originále Institut für Internationale Politik und Sicherheit. Za institutem stojí přední německý think tank Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP).

⁵ <http://www.presidency.ucsb.edu>

⁶ Official Site of the U.S. Department Of State – Archive, <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2008/08/108552.htm>

⁷ http://www.nato.int/cps/en/SID-EBCB6DB9-A47E22B4/natolive/news_room.htm

⁸ <http://www.europarl.europa.eu/portal/cs>

⁹ <http://www.consilium.europa.eu/homepage?lang=cs>

¹⁰ <http://www.ue2008.fr/PFUE/lang/en/accueil.html>

¹¹ <http://www.bundeskanzlerin.de/Webs/BK/De/Homepage/home.html>

1 Stručné uvedení do problematiky

Cílem první kapitoly je představení základních informací, jež jsou nezbytné pro uvedení do problematiky. Nejprve bude osvětleno pozadí rusko-gruzínské války, a to zejména kroky Západu, které částečně přispěly k vyhocení vztahů Ruska a Gruzie, a také průběh války samotné. Druhá, teoretická část kapitoly představí konceptuální aparát kodaňské školy a teorii sekuritizace, které poslouží jako analytický rámec této bakalářské práce.

1.1 Rusko-gruzínská válka a její příčiny

Počátky války, která zachvátila Gruzii v srpnu 2008, můžeme vysledovat již v době, kdy země na počátku 90. let začínala psát novou etapu svých dějin. Vznik nezávislé Gruzie, odsouhlasený v březnu 1991 lidovým referendem, a zvolení Zviada Gamsachurdii prezidentem znamenaly pro menšiny žijící na území Gruzie zhoršení situace. Práva na sebeurčení negruzínského obyvatelstva a autonomie některých regionů, které platily za sovětské éry, byly nyní popřeny. Zásahu na tom měla zejména nacionalistická politika prezidenta, řídící se heslem „Guzie Gruzínům“.¹³

Snaha nového establishmentu ignorovat svébytnost některých oblastí a zařadit je do plánované unitární Gruzie vyvolala v těchto regionech napětí. Rusku se tím zároveň otevřela cesta, jak prostřednictvím podpory potlačovaných menšin znovu obnovit svůj vliv v zemi, která se po získání nezávislosti snažila vymanit z jeho kontroly. Roku 1991 oblast Adžárie na jihu Gruzie dosáhla za ruské podpory „ozbrojené autonomie“,¹⁴ což znamenalo uzavření hranic s Gruzii, rozmístění ruských jednotek a *de facto* nezávislost na ústřední vládě.¹⁵ V Jižní Osetii na přelomu let 1990 a 1991 vypukl ozbrojený konflikt mezi Ruskem podporovanými Osety a gruzínským vedením, který byl ukončen až příměřím roku 1992.¹⁶ Na území Jižní Osetie byly posléze rozmístěny mírové složky,

¹² http://www.auswaertiges-amt.de/sid_E9FFF441585ACCB3CACF8B0914830CDA/EN/Startseite_node.html

¹³ Thomas Goltz, „The Paradox of Living in Paradise: Georgia's Descent into Chaos“, in *The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia*, eds. Svante E. Cornell a S. Frederick Starr (Armonk: Sharpe, 2009), 16.

¹⁴ *Ibid.*, 17.

¹⁵ Thornike Gordadze, „Georgian-Russian Relations in the 1990s“ in *The guns of August 2008: Russia's War in Georgia*, eds. Svante E. Cornell a S. Frederick Starr (Armonk: Sharpe, 2009), 34.

¹⁶ Goltz, „The Paradox“, 18.

jejichž součástí byly i ruské síly.¹⁷ Rusko se zapojilo i do války v Abcházii, která se odehrála mezi srpnem 1992 a zářím 1993. V následujícím roce pak i zde získalo mandát pro mírovou misi.¹⁸

I když byl Gamsachurdia brzy vystřídán na prezidentském postu Eduardem Ševardnadzem, a ten po revoluci vůči Micheilem Saakašvilim, ani jednomu z vůdců se nepodařilo nalézt recept na vyřešení tzv. „zamrzlých“ konfliktů¹⁹ a reintegraci separatistických oblastí zpět do území Gruzie (výjimkou bylo znovuovládnutí Adžárie roku 2004).²⁰ Kromě etnické a jazykové dimenze konfliktu hrály roli zejména rusko-gruzínské vztahy. Ruská federace, znepokojená postupným přikláněním Gruzie k Západu, zejména po revoluci vůči v roce 2003, které viděla jako vlastní ohrožení, využívala separatistické regiony jako páku vůči Gruzii. Došla dokonce tak daleko, že gruzínským menšinám začala vydávat ruské pasy.²¹

V první polovině roku 2008 došlo ke dvěma zásadním událostem, které zvýšily napětí mezi Ruskem a Západem, a zároveň přispěly k eskalaci konfliktu.²² První z nich bylo vyhlášení nezávislosti Kosova v únoru 2008, které uznala většina západního světa. Stalo se tak bez svolení Rady bezpečnosti OSN a s tímto krokem nesouhlasilo zejména Rusko. Již před uznáním Kosova Putin údajně Saakašvilimu sdělil, že tento krok povede k vytvoření precedentu, který bude moci poté využít právě v separatistických oblastech Gruzie.²³

Druhou událostí byl bukurešťský summit NATO v dubnu 2008. Zde byl mimo jiné projednáván možný vstup Gruzie a Ukrajiny do Severoatlantické aliance.

¹⁷ Marie-José van Rie, „The Role of the OSCE in the Conflict in Georgia“, *Security and Human Rights* 20, No. 4 (November 2009): 320.

¹⁸ Gordadze, „Georgian-Russian Relations“, 32-34.

¹⁹ Problematice menšin a separatistických oblastí před rokem 2008 se více věnují například Julie A. George, *The politics of ethnic separatism in Russia and Georgia* (New York: Palgrave Macmillan, 2009) nebo Johanna Popjanevski, *Minorities and the State in South Caucasus: Assessing the Protection of National Minorities in Georgia and Azerbaijan* (Uppsala: Central Asia-Caucasus Institute&Silk Road Studies Program, 2006).

²⁰ Giorgi Kanašvili, Emil Souleimanov a Tomáš Šmíd, „Gruzie po revoluci vůči: vzestup a pád Micheila Saakašviliho“, *AUC Studia territorialia* X, č. 2 (září 2011): 30.

²¹ Andrei Illarionov, „The Russian Leadership's Preparation for War, 1999-2008“ in *The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia*, eds. Svante E. Cornell a S. Frederick Starr (Armonk: Sharpe, 2009), 56-60.

²² Ronald D. Asmus, *A Little War that Shook the World: Georgia, Russia, and the Future of the West* (New York: Palgrave Macmillan, 2010), 86, 110.

²³ Putin se tak měl vyjádřit na osobním setkání s Micheilem Saakašvilim v únoru 2008. Informace vychází ze svědectví gruzínského prezidenta (Illarionov, „The Russian Leadership's“, 67).

Formulace „dnes jsme se shodli na tom, že tyto země se stanou členy NATO“²⁴ obsažená v závěrečném prohlášení byla pro Rusko velice nepříjemná, ačkoli *de facto* neznamenal nic vzhledem k neurčenému časovému horizontu a odmítnutí participace obou zemí na Akčním plánu členství (MAP).²⁵ Prohlášení také říkalo, že „naše národy podporují teritoriální integritu, nezávislost a suverenitu (...) Gruzie“.²⁶ Rusko chápalo možnost členství Gruzie v NATO jako vlastní ohrožení a tak je možné, že se mu snažilo předejít, dokud byl čas.²⁷ Sám ruský ministr zahraničí Sergej Lavrov prohlásil, že „uděláme vše možné, abychom zabránili vstupu Ukrajiny a Gruzie do NATO“.²⁸ Červnová řeč prezidenta Dmitrije Medveděva obsahovala podobné poselství hrozící narušením vztahů s NATO v případě plánovaného rozšíření.²⁹

Dlouhodobé napětí, panující mezi Gruzii na jedné a Ruskem a separatistickými regiony na straně druhé, stále stoupalo. Bylo živeno jak občasnými střety mezi separatisty a Gruzíny, tak také cílenými provokacemi z ruské strany,³⁰ ale i nekompromisním postojem prezidenta Saakašviliho, který si jako prioritu vytyčil cíl reintegrace separatistických oblastí.³¹ Prohlubující se antipatie vyvrcholily v srpnu 2008 ozbrojeným konfliktem.

Ještě předtím, než gruzínská armáda začala v noci ze 7. na 8. srpna s útokem na jihoosetské hlavní město Cchinvali, proběhlo na území Abcházie i Jižní Osetie množství potyček mezi separatistickými a vládními silami, jejichž obětmi byli i civilisté.³² Gruzínská akce byla zdůvodňována obranou gruzínských vesnic v Jižní Osetii.

²⁴ „Bucharest Summit Declaration“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm (staženo 20. 4. 2011).

²⁵ Akční plán členství (Membership Action Plan) je jakýmsi mezistupněm v připojení k NATO a pro Gruzii by znamenal konkrétní krok směrem k integraci (Asmus, *A Little War*, 113).

²⁶ „Bucharest Summit Declaration“, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm.

²⁷ Maia Edilashvili, „Washington’s Changed Tone and Georgia’s NATO Hopes“, *Lithuanian Foreign Policy Review* 23 (2009): 56.

²⁸ „Moscow to Prevent Ukraine, Georgia's NATO Admission - Lavrov“, Official Site of Russian International News Agency, <http://en.rian.ru/russia/20080408/104105506.html> (staženo 20. 4. 2011).

²⁹ James Sherr, „The Implications of the Russia-Georgia War for European Security“ in *The guns of August 2008: Russia’s War in Georgia*, eds. Svante E. Cornell a S. Frederick Starr (Armonk: Sharpe, 2009), 207.

³⁰ Několik útoků na Gruzii, vykonaných v letech 2007 a 2008 z území Abcházie a Jižní Osetie, bylo připisováno Rusku, které sice vlastní účast popřelo, ale nezávislí pozorovatelé bylo označeno za pravděpodobného viníka. Zároveň podnikalo i nenásilné provokace - např. v červnu 2008 Rusko narušilo vzdušný prostor Gruzie. (Svante E. Cornell, Johanna Popjanevski a Niklas Nilsson, *Russia’s War in Georgia: Causes and Implications*, Silk Road Paper (Stockholm-Nacka: Central Asia-Caucasus Institute, 2008), 6-11, <http://www.silkroadstudies.org/new/docs/silkroadpapers/0808Georgia-PP.pdf> (staženo 31. 3. 2012.)).

³¹ Kanašvili, Souleimanov a Šmíd, „Gruzie po revoluci růží“, 36.

Gruzínská strana také argumentovala informacemi o ruské vojenské aktivitě v oblasti tunelu Roki na hranicích Jižní a Severní Osetie. Téměř vzápětí na útok odpověděly i ruské síly argumentující obranou svých občanů,³³ na nichž je páchána „genocida“. Boje se brzy rozšířily na území Abcházie i samotné Gruzie. Někteří autoři tvrdí, že síla a rychlost, s jakou ruská strana odpověděla, ukazuje na to, že Rusko tuto válku mělo pravděpodobně naplánovanou dopředu.³⁴ Ruská strana měla velkou převahu, hrozilo i dobytí hlavního města Tbilisi, potažmo celé Gruzie. Toto znepokojilo i Západ, který se rozhodl zprostředkovat vyjednávání.³⁵

Po pěti dnech bojů bylo za pomoci EU dne 12. srpna vyjednáno příměří, které ovšem neznamenal řešení konfliktu, zejména z důvodu ruské neochoty plnit tuto dohodu.³⁶ Ruské jednotky nadále zůstávaly na gruzínském území v blízkosti obou separatistických regionů, kde si vytvořily nárazníkové pásy. Ruská strana zde sama sebe viděla jako mírotvorce a tyto oblasti označila za bezpečnostní zóny. V důsledku dalšího vyjednávání za účasti EU se nakonec Rusko stáhlo v říjnu 2008. I když nyní ruské jednotky zůstávaly pouze na území Abcházie a Jižní Osetie, i tak nesplňovaly požadavek stažení se na pozice platné před začátkem války.³⁷ Již 26. srpna navíc Ruská federace uznala nezávislost Abcházie a Jižní Osetie, jejichž území zůstává dodnes *de facto* nezávislé na Gruzii.

1.2 Bezpečnost: nový rámec pro analýzu

Ještě než přejdeme k hlavní části práce, a sice západní reakci na rusko-gruzínský konflikt a její analýze, je nutno podrobněji rozebrat pojmový rámec, se kterým bude v následujících kapitolách operováno. Za nástroj analýzy byla zvolena konceptualizace bezpečnosti, jak ji definovali vědci z kodaňského institutu pro výzkum míru (COPRI).³⁸

³² Johanna Popjanevski, „From Sukhumi to Tskhinvali: The Path to War in Georgia“ in *The guns of August 2008: Russia's War in Georgia*, eds. Svante E. Cornell a S. Frederick Starr (Armonk: Sharpe, 2009), 147-150.

³³ Mezi tyto občany patřili jak členové ruských mírových sborů operujících na území Jižní Osetie, tak etničtí Oseti, kteří dříve využili možnost získání ruského pasu.

³⁴ Toto je mimo jiné také oficiální pohled prezentovaný gruzínskou vládou. Z autorů ho za svůj přijali například Ronald D. Asmus, Johanna Popjanevski či Andrei Illarionov.

³⁵ *Ibid.*, 183.

³⁶ Rusko využilo nejednoznačné formulace 5. bodu plánu, kterou ospravedlňovalo svou trvajícím přítomností na gruzínském půdě (Sherr, „The Implications“, 211-212).

³⁷ Před válkou měla gruzínská vláda část těchto republik pod kontrolou. (Asmus, *A Little War*, 214).

³⁸ COPRI je zkratka z Copenhagen Peace Research Institute.

COPRI, který byl založen roku 1985, za svou dvacetiletou existenci vyprodukoval nespočet prací zabývajících se bezpečností. Za největší přínos tohoto týmu vědců, mezi jehož čelní představitele patří Barry Buzan, Ole Waever a Jaap de Wilde, je považováno rozšíření konceptu bezpečnosti a teorie sekuritizace. Klíčovou prací kodaňské školy je kniha *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*, která poprvé vyšla roku 1998 a v níž Buzan s kolegy nabídli nový analytický rámec pro bezpečnostní studia. Impulsem k napsání knihy byla snaha přizpůsobit zkoumání bezpečnosti podmínkám postbipolárního světa.³⁹

1.2.1 Konceptualizace bezpečnosti: rozšíření a prohloubení

Pojem „bezpečnost“ byl sám o sobě vždy značně problematický, neboť dodnes nedošlo k jeho jednotné definici.⁴⁰ Spektrum různorodých pohledů na bezpečnost se odvíjí hlavně od jednotlivých teoretických přístupů v mezinárodních vztazích, přičemž „nejvýznamnějšími jsou realismus a neorealismus, liberalismus a neoliberalismus, konstruktivismus a kritická teorie. (...) Žádná (z teorií) ovšem není dokonalá a nemá univerzální platnost“.⁴¹

Disciplína bezpečnostních studií, která se jako samostatný vědní obor objevuje krátce po druhé světové válce, a to převážně ve Spojených státech a západní Evropě, byla zprvu poměrně jasně definována bipolárním uspořádáním světa a byla úzce propojena se strategickými studii.⁴² Dominantní bezpečnostní diskurz vycházel z realismu a zahrnoval velmi úzké spektrum hrozeb téměř výhradně politického a vojenského charakteru. Od 70. let začala probíhat debata o možném rozšíření konceptu, přičemž se nejprve hovořilo hlavně o ekonomických aspektech bezpečnosti,⁴³ později se přidávají i další (společenské, environmentální). S koncem studené války dostává požadavek rozšiřovatelů⁴⁴ na naléhavosti, neboť změna světového řádu přinesla nové hrozby, na které bylo třeba reagovat.

³⁹ Ralf Emmers, „Securitization“ in *Contemporary security studies*, ed. Alan Collins (Oxford: Oxford University Press, 2007), 110, 125.

⁴⁰ Jan Eichler, *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace* (Praha: Portál, 2009), 11.

⁴¹ *Ibid.*, 16.

⁴² *Ibid.*, 60.

⁴³ Šárka Waisová, *Bezpečnost: vývoj a proměny konceptu* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005), 5.

⁴⁴ Tradicionalisté zastávali „úzké“, vojenské vymezení bezpečnosti a odmítali stanovisko rozšiřovatelů, kteří se snažili do bezpečnosti zahrnout i jiné hrozby. Tradicionalisté argumentovali zejména obavou z možné inkoherece „širokého“ pojetí bezpečnosti (Buzan, Waever a de Wilde, *Bezpečnost*, 9-12).

Jak už bylo zmíněno výše, kodaňská škola se zasloužila o rozšíření konceptu bezpečnosti. To znamená, že do něj zahrnula hrozby nejen vojenského, ale i nevojenského charakteru. Zároveň je nutno zmínit, že krom toho, že koncept rozšířila, ho také prohloubila. Stejně jako po mnohá léta panoval primát vojenského vymezení bezpečnosti, co se hrozeb týče, ve sféře rovin analýzy platila dominance státocentrického pojetí.⁴⁵ Prohloubení konceptu usiluje tedy o to, aby kromě klasické státní roviny byla pozornost věnována také globální (systémové) a subsystémové (regionální), ale i rovině substátních jednotek a individuálních jedinců.⁴⁶

Myšlenky rozšíření a prohloubení konceptualizace bezpečnosti lze vysledovat již v první publikaci Barryho Buzana *People, States & Fear: The National Security Problem in International Relations*, která vyšla na počátku 80. let, plné rozvinutí konceptu však přišlo až ve spolupráci s kolegy z COPRI, Ole Waeverem a Jaapem de Wildem, přičemž rozšíření a prohloubení konceptu bezpečnosti úspěšně zkombinovali.⁴⁷

1.2.2 Teorie sekuritizace

„Objektivní vyhodnocení bezpečnostních problémů daleko přesahuje možnosti naší analýzy. Pro nás je důležitá skutečnost, že sekuritizace určitých témat je specifickou formou politického jednání, které se odehrává mezi aktéry a jejich publikem.“⁴⁸ Podle kodaňské skupiny je téměř nemožné určit objektivní platnost bezpečnostních hrozeb, a proto nahlízejí bezpečnost subjektivně. Na snahu o rozlišení „skutečných“ hrozeb rezignují a místo toho zkoumají interakce mezi rozličnými aktéry, kterými je tvořena bezpečnostní politika. Tento přístup odpovídá sociálně-konstruktivistické tradici, podle níž jsou bezpečnostní vztahy podmíněny interpretací jednotlivých aktérů.⁴⁹

Sekuritizace, čili proces zařazení nějakého tématu do bezpečnostní agendy, je definována jako řečový akt, v jehož rámci aktér sekuritizace přesvědčuje relevantní publikum (např. veřejnost, elity), že právě toto téma je existenční hrozbou pro daný referenční objekt. Pokud publikum tvrzení přijme, jedná se o naplnění konceptu sekuritizace a aktér má možnost využít mimořádných prostředků v zájmu zažehnání

⁴⁵ Waisová, *Bezpečnost*, 61.

⁴⁶ Buzan, Waever a de Wilde, *Bezpečnost*, 14-15.

⁴⁷ Waisová, *Bezpečnost*, 61-62, 67-68.

⁴⁸ Buzan, Waever a de Wilde, *Bezpečnost*, 46.

hrozby. Pokud publikum tvrzení nepřijme, jedná se pouze o sekuritizační krok či pohyb. Kodaňská škola považuje sekuritizaci za krajní formu politizace, jejím protipólem je depolitizace.⁵⁰ Bezpečnostní řečový akt předkládá jak alternativu budoucnosti v případě nečinnosti (hrozba), tak vývoj v případě užití nabízených bezpečnostních opatření.⁵¹

Výše byly zmíněny dva, pro teorii sekuritizace klíčové pojmy, které je nutné blíže představit. Aktérem sekuritizace se rozumí iniciátor sekuritizačního procesu. Ačkoli jím velmi často bývá vládnoucí elita státu, může mít aktér také mnoho jiných podob. Sekuritizují jak jednotlivci, tak i různé substátní či nadnárodní entity. Aby však mohl sekuritizační proces úspěšně započít, je nutná i přítomnost referenčního objektu. Referenční objekt je něco, co má legitimní právo na existenci a čehož uchování je publikem chápáno jako priorita. Vedle aktéra sekuritizace a referenčního objektu jsou v teorii sekuritizace zahrnuti ještě funkcionální aktéři, kteří tvoří třetí skupinu ovlivňující dynamiku sekuritizace. Jejich zájmem je buď sekuritizaci podpořit, nebo zvrátit.⁵²

Úspěšné sekuritizace je dosaženo za podmínek, kdy se publikum ztotožní s tvrzením sekuritizačního aktéra, že existence referenčního objektu je ohrožena. Dle charakteru hrozby se referenční objekty velmi různí. Objektem může být například státní suverenita, národní identita, životní prostředí nebo státní ekonomika. Pro snadnější analýzu vědci kodaňské školy volí sektorový přístup, který rozděluje bezpečnost do pěti vzájemně provázaných kategorií.⁵³

1.2.3 Sektorový přístup

Vojenská stránka bezpečnosti, která po dlouhá léta dominovala bezpečnostním studiím, je pro kodaňskou školu pouze jedním z pěti zkoumaných sektorů. Kromě něj rozlišují ještě další čtyři nevojenské sektory: environmentální, ekonomický, společenský a politický.

⁴⁹ Eichler, *Mezinárodní bezpečnost*, 21.

⁵⁰ Emmers, „Securitization“, 111-113.

⁵¹ Buzan, Waever a de Wilde, *Bezpečnost*, 44.

⁵² Například zájmem zbrojařské firmy bude podpora sekuritizace vojenské hrozby, aby z následného ozbrojeného konfliktu mohla profitovat. Naopak v pokusu o sekuritizaci životního prostředí se bude třeba chemická firma snažit tento proces zvrátit, neboť by poté musela investovat do ekologických inovací. (Ibid., 70, 96).

⁵³ Ibid., 34-37.

Vojenský sektor asi nejvíce odpovídá tradiční, realistické představě o bezpečnosti. Hlavním referenčním objektem je stát a sekuritizačním aktérem jsou pak zejména vládnoucí elity. Není vyloučeno, zejména v demokratických společnostech, aby se sekuritizačními aktéry stali i jednotlivci, nebo substátní skupiny. Je však nutno dodat, že vládnoucí elity, vzhledem k legitimitě, kterou svým zvolením získaly, zůstávají nejsilnějším aktérem, pro nějž je úspěšné provedení sekuritizace nejpravděpodobnější. Argumentem pro sekuritizaci bývá existenční ohrožení integrity státu, přičemž hrozby mohou vycházet jak zevnitř státu (např. separatistické skupiny), tak zvnějšku (jiný stát, či organizace). Navzdory dominanci státního rozměru vojenské bezpečnosti, sekuritizace probíhá i na systémové a subsystémové rovině, i když ne tak často. Referenčním objektem se tedy může stát nejen stát, ale i mezinárodní organizace (NATO, OSN) či principy. Sekuritizačními aktéry bývají v tomto případě nejčastěji představitelé těchto institucí, ale i jednotlivých států.⁵⁴

Na rozdíl od vojenského, environmentálního sektoru dominuje rovina systémová. Tento sektor pronikl do bezpečnostní agendy nejpozději ze všech a jeho zvláštností je zapojení vědeckého faktoru - témata týkající se ohrožení životního prostředí jsou nastolována zejména mezinárodní vědeckou komunitou. Referenčním objektem je často samo životní prostředí, nicméně objevují se i obavy z ohrožení současné civilizační úrovně vlivem environmentálních pohrom. Nejaktivnějšími aktéry usilujícími o sekuritizaci jsou různé aktivistické nevládní organizace (např. Greenpeace), dále se angažují i mezinárodní organizace či vládní resorty států.⁵⁵ Kodaňská škola však také tvrdí, že „ačkoliv bezpečnostní úvahy mohou mít globální charakter, o jejich politické relevanci se rozhoduje na místní úrovni“.⁵⁶ To znamená, že ačkoliv se povedlo mnoho environmentálních témat politizovat na systémové úrovni, sekuritizace má naději na úspěch spíše v lokálních podmínkách – většinou v oblasti bezprostředně ohrožené environmentální hrozbou.

Dalším sektorem ve výčtu je ekonomický sektor, který je svou podstatou velmi problematický. Dominantní jednotka sektoru, firma, nemůže být totiž, až na výjimečné případy, sekuritizována. Tržní vztahy jsou obecně v liberální ekonomice založeny na nejistotě, přičemž probíhá neustálý konkurenční boj. Z tohoto důvodu je zánik firem legitimní a ohrožení jejich existence není chápáno jako hrozba. Referenční objekt se

⁵⁴ Ibid., 61-70, 84-85.

⁵⁵ Ibid., 87-96.

z firmy může stát pouze v případě, kdy by byla natolik důležitá, že by její krach ohrozil fungování ekonomiky na úrovni obce, státu či mezinárodního systému. V takovémto případě pak sekuritizace může proběhnout na dané úrovni. Právě státní ekonomika je hlavním referenčním objektem, ovšem mohou jím být také i jednotlivci, společenské třídy či liberální mezinárodní ekonomický řád. Nejčastěji sekuritizují zástupci států a mezinárodních organizací, firmy většinou zůstávají v pozici funkcionálního aktéra.⁵⁷

Ve výše popsaných sektorech jsme již narazili na případy abstraktních referenčních objektů. Toto se týká i společenského sektoru, který je soustředěn kolem ochrany identity, „čili sebepojetí komunit a jedinců, kteří se chápou jako členové daných společenství“.⁵⁸ Tato společenství svou identitu mohou chápat na základě národnosti, náboženství, rasy či etnika, ale je nutné, aby skupina měla dostatečnou podporu od svých členů, na jejímž základě by ohrožení identity mohlo být sekuritizováno. Za hrozby pro identitu jsou nejčastěji považovány demografické změny a kulturní vliv sousedních identit. Sekuritizačními aktéry jsou různá sociální hnutí propagující národ, kulturu, či bojující proti imigraci. Pokud se hranice společenství víceméně kryjí s hranicemi státu, není sekuritizační rétorika neobvyklá ani u státních aktérů.⁵⁹

„Všechny hrozby a reakce na ně vznikají v politické sféře a jsou definovány jejím slovníkem,“⁶⁰ objasňuje kodaňská škola, proč je poslední z bezpečnostních sektorů také tím nejširším. Jelikož je sama sekuritizace politickým aktem, politický sektor zasahuje také do všech ostatních sektorů. Aby se vyhnula hrozící inkoherenci, definuje kodaňská škola politický sektor jako zbytkový – to znamená, že zahrnuje ty hrozby, které nespádají do žádného z předešlých sektorů. Ústředním referenčním objektem je stát, přičemž jde o ohrožení státní suverenity. Aby však nedošlo k záměně s vojenským sektorem, politický zahrnuje pouze hrozby nevojenského charakteru (ohrožení ideje státu a institucí). Hrozby státní legitimitě mohou vycházet jak zevnitř státu, tak zvnějšku. Analogicky se pak můžou referenčním objektem stát i jiné entity (nadmárodní organizace či společenské skupiny), které jsou dostatečně politicky institucionalizované. Aktéry sekuritizace jsou vůdčí osobnosti států, organizací a politicko-spoločenských skupin. V neposlední řadě může sekuritizace probíhat i na

⁵⁶ Ibid., 110.

⁵⁷ Ibid., 113-122.

⁵⁸ Ibid., 139.

⁵⁹ Ibid., 139-145.

systemové rovině, kdy opět přicházejí ke slovu abstraktní referenční objekty jako mezinárodní právo či lidská práva. V tomto případě se o sekuritizaci snaží jak státní aktéři, tak i nevládní organizace, média, či představitelé mezinárodních organizací (např. OSN).⁶¹

Ačkoliv kodaňská škola rozkládá bezpečnost na pět sektorů, nesmíme podlehnout iluzi, že jde o oddělené entity. Považuje je spíše za rozdílné úhly pohledu na jednu objektivní realitu, které jsou úzce propojené, přičemž se hrozby mnohdy z jednoho sektoru přelévají do jiného. Při sektorové analýze je tedy podle kodaňské školy důležité, že „začíná rozložením celku na jednotlivé části, ovšem musí být uzavřena jeho opětovným sestavením. (...) K celkovému porozumění předmětu výzkumu je nutné jednotlivé části znovu spojit a pochopit jejich vzájemné vztahy“.⁶²

⁶⁰ Ibid., 166.

⁶¹ Ibid., 165-175.

2 Reakce Západu

Ačkoliv se k rusko-gruzínské válce dlouho schylovalo, Západ ji nečekal. Gruzie měla v konfliktu symbolický význam, neboť od roku 2003 intenzivně budované vztahy se Západem, vrcholící příslibem vstupu do NATO, byly mnohými viděny jako pravý důvod ruského zásahu.⁶³ Po vypuknutí bojů se musel Západ narychlo rozhodnout, jaká zaujmout stanoviska a jaké podniknout kroky. Nejvýrazněji se v konfliktu angažovaly západní struktury: NATO a EU, které však byly rozděleny vnitřními rozpory mezi jednotlivými členy. Lišil se zejména pohled na charakter ruského zásahu (agrese nebo nepřiměřená reakce?) a tudíž na to, jak reagovat. Převládal však negativní postoj k Rusku, které bylo kritizováno jak na půdě NATO, tak EU. Přestože se jednalo o největší ochlazení vztahů Ruska se Západem od pádu železné opony, přičemž se nezřídka operovalo s pojmem „nová studená válka“,⁶⁴ zhruba ke konci roku 2008 došlo k návratu k předválečným vztahům. Následující kapitola si klade za cíl stručné představení reakce západních aktérů od vypuknutí války až do přelomu roku 2008/2009.

2.1 Severoatlantická aliance

Bezprostředně po vypuknutí bojů bylo první reakcí NATO prohlášení generálního tajemníka Jaapa de Hoop Scheffera, který 8. srpna vyzval všechny strany k okamžitému zastavení ozbrojených střetů a k zahájení přímých rozhovorů.⁶⁵

Prakticky toto prohlášení nemělo žádný efekt a 12. srpna proto došlo k dalšímu kroku. Bylo svoláno mimořádné setkání spojeneckých velvyslanců,⁶⁶ kteří vyjádřili podporu snahám EU a OBSE o diplomatické řešení konfliktu (ve stejný den probíhalo vyjednávání příměří mezi Gruzii a Ruskem za účasti prezidenta Sarkozyho), odsoudili nepřiměřenou ruskou reakci a vyjádřili požadavek na udržení gruzínské integrity a suverenity. Zabývali se také humanitární stránkou konfliktu. Generální tajemník

⁶² Ibid., 18.

⁶³ Mike Bowker, „The war in Georgia and the Western response“, *Central Asian Survey* 30, No. 2 (June 2011): 197.

⁶⁴ Irina Papkova, „Great Power Misalignment: The United States and the Russo-Georgian Conflict“ in *The Great Power (mis)Management: the Russian-Georgian War and its Implications for Global Political Order*, ed. Alexander Astrov (Farnham: Ashgate, 2011), 54.

⁶⁵ „Statement by the NATO Secretary General on Events in South Ossetia“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_37136.htm?mode=pressrelease (staženo 20. 4. 2011).

⁶⁶ Sherr, „The Implications“, 209.

Scheffer navíc opět vyzval „k okamžitému klidu zbraní a návratu statutu quo ante v Gruzii,“⁶⁷ ale zároveň na tiskové konferenci zdůraznil, že „NATO neusiluje o přímou (...) ani vojenskou úlohu v tomto konfliktu“.⁶⁸

Další mimořádné setkání Severoatlantické rady na úrovni ministrů zahraničí se uskutečnilo 19. srpna, tedy již po uzavření příměří. Na setkání byla vyslovena zejména nutnost „rychlé a plné realizace dohody“, čímž byl míněn hlavně požadavek okamžitého stažení ruských vojsk z gruzínského vnitrozemí. Dále byly zopakovány body z předchozího setkání týkající se územní integrity a pomoci civilistům. Novou iniciativou bylo rozhodnutí o vytvoření společné komise. Komise NATO-Gruzie měla pomoci Gruzii napravit škody způsobené boji a posílením vztahu s NATO vyjádřit zemi podporu. Také byla naplánována pomoc při obnově letového provozu a vypořádání se s kyberútoky.⁶⁹ Na následné tiskové konferenci generální tajemník NATO také sdělil, že se Severoatlantická rada shodla na změně přístupu k Rusku v rámci společné rady: „Za podmínek, kdy ruské síly v podstatě okupují velkou část Gruzie, si neumím představit svolání Rady NATO-Rusko na jakékoli úrovni“.⁷⁰ Zároveň však dodal, že jsou ochotni nadále spolupracovat za podmínek, kdy se Rusko podřídí všem bodům příměří. Na přerušení fungování rady ze strany NATO Ruská federace reagovala zmrazením spolupráce ve vojenské oblasti.⁷¹

Po ruském uznání Abcházie a Jižní Osetie jakožto samostatných států 26. srpna Severoatlantická rada i generální tajemník NATO vydali rozhodná prohlášení odmítající tento krok narušující celistvost Gruzie. Podle nich „ruské rozhodnutí porušuje (...) mnoho rezolucí Rady bezpečnosti OSN (...) a je v rozporu se základními principy

⁶⁷ „North Atlantic Council Discusses Situation in Georgia“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-9DA8B7FF-F24C3CDF/natolive/news_43416.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

⁶⁸ „Press point by NATO Secretary General, Jaap de Hoop Scheffer following the meeting of the North Atlantic Council on the situation in Georgia“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-5ACC9B33-96FDFB8D/natolive/opinions_7896.htm (staženo 1. 5. 2012).

⁶⁹ „NATO's Foreign Ministers Reiterate Their Support for Georgia“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-9DA8B7FF-F24C3CDF/natolive/news_43513.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

⁷⁰ „Press conference by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer after the Meeting of the North Atlantic Council at the level of Foreign Ministers“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-9DA8B7FF-F24C3CDF/natolive/opinions_7903.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

⁷¹ Oksana Antonenko a Bastian Giegerich, „Rebooting NATO–Russia Relations“, *Survival* 51, No. 2 (April–May 2009): 13.

OBSE, na nichž závisí stabilita Evropy“.⁷² Oba pak vyzvali Rusko k odvolání tohoto činu a splnění závazků dohody o příměří.⁷³ Krátce nato NATO poskytlo Gruzii také humanitární pomoc.⁷⁴

Komise NATO-Gruzie se poprvé sešla v Tbilisi 15. září. Došlo k zopakování všech dřívějších požadavků vůči Rusku a znovu k potvrzení stanoviska z bukurešťského summitu, že Gruzie bude jednou přijata do NATO.⁷⁵ Jaap de Hoop Scheffer pozitivně zhodnotil setkání i na říjnovém setkání ministrů zahraničí v Budapešti, kde však zdůraznil, že navzdory podpoře nebude Gruzii poskytovat zbraně a že pomoc NATO bude zaměřena na civilní sféru.⁷⁶

Na setkání ministrů Severoatlantické rady v prosinci 2008 sice bylo zopakováno vše, co již bylo ke vztahům s Ruskem a Gruzii řečeno dříve, nicméně ve vztahu k Rusku přišel obrat. NATO se o spolupráci s Ruskem vyjádřilo jako o důležité pro společnou bezpečnost a oznámilo záměr obnovit politické vztahy, přičemž odsouhlasilo obnovení Rady NATO-Rusko na neformální úrovni.⁷⁷ Obnovení na formální úrovni bylo oznámeno v březnu 2009.⁷⁸

⁷² „Statement by the North Atlantic Council on the Russian recognition of South Ossetia and Abkhazia regions of Georgia“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-9DA8B7FF-F24C3CDF/natolive/news_43517.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

⁷³ „Statement by the Secretary General of NATO on the Russian recognition of Abkhazia and South Ossetia“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-9DA8B7FF-F24C3CDF/natolive/news_43516.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

⁷⁴ „NATO humanitarian support to Georgia“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-7B0B7945-5A2362C9/natolive/news_43536.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

⁷⁵ „NATO-Georgia Joint Press Statement“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-EE5B21C7-A8FE0CDD/natolive/news_46438.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

⁷⁶ „Press conference by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer at the informal meeting of NATO Defence Ministers, Budapest, Hungary“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-B2925EB6-FBF880BD/natolive/opinions_47177.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

⁷⁷ „Final communiqué: Meeting of the North Atlantic Council at the level of Foreign Ministers held at NATO Headquarters, Brussels“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-DEF34B03-B4951981/natolive/official_texts_46247.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

⁷⁸ „Press conference by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer after the meeting of the North Atlantic Council with Invitees in Foreign Ministerial Session“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-D31642E7-29BD2E9B/natolive/opinions_51371.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

2.2 Spojené státy americké

Spojené státy, které měly s Gruzii velmi přátelské vztahy a na bukurešťském summitu NATO byly největším zastáncem jejího připojení k MAP,⁷⁹ za ní stály i v době konfliktu. Podobně jako generální tajemník NATO Scheffer i ministryně zahraničí USA Condoleezza Riceová vyzvala 8. srpna k zastavení bojů. Dále tlačila na Rusko, aby se stáhlo z území Gruzie, a vyjádřila americkou podporu gruzínské integritě. Také bylo řečeno, že Spojené státy spolupracují s evropskými partnery ve vyjednávání.⁸⁰

Hlavní úlohu ve vyjednávání Spojené státy přenechaly jiným, zejména Evropské unii. V situaci, kdy měly USA blízké vazby s Gruzii⁸¹ a byly dokonce obviňovány ze strany Ruska, že válku naplánovaly a podporovaly, se mohly jenom těžko stát neutrálním prostředníkem pro vyjednávání.⁸² Toto rozhodnutí silně ovlivnilo i akce NATO, neboť bez zapojení vojensky nejdůležitějších Spojených států se nemohlo pouštět do žádných výrazných akcí.⁸³ Třebaže Spojené státy přímo vojensky nezasáhly, pomohly dopravit gruzínské jednotky (asi 2000 vojáků) operující v Iráku zpět do země.⁸⁴

Vzhledem k tomu, že se ruské síly nechtěly stáhnout ani po uzavření příměří, na kterém se podílela mimo jiné i ministryně Riceová,⁸⁵ dne 15. srpna prezident George Bush prohlásil, že takovéto chování Ruska je „neakceptovatelné ve 21. století“.⁸⁶ Riceová nadále vyjadřovala podporu gruzínské integritě i vládě, ale s tím, že konkrétní akce jsou přenechány strukturám jako EU, OBSE a OSN.⁸⁷ Ministr obrany Robert Gates se vyjádřil striktněji v tom smyslu, že ruská agrese bude mít dlouhodobé důsledky pro vztah USA a Ruska.⁸⁸

⁷⁹ Travis L. Bounds a Ryan C. Hendrickson, „Georgian Membership in NATO: Policy Implications of the Bucharest Summit“, *Journal of Slavic Military Studies* 22, No. 1 (January-March 2009): 23.

⁸⁰ „Russia Move into Georgia“, Official Site of the U.S. Department Of State - Archive, <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2008/08/108083.htm> (staženo 20. 4. 2011).

⁸¹ Již od roku 2002 probíhala americko-gruzínská spolupráce ve vojenské oblasti. Týkala se americké asistence při tréninku gruzínských protiteroristických jednotek. Gruzínské jednotky pak byly na oplátku nasazeny v misích v Afghánistánu a v Iráku (Bounds a Hendrickson, „Georgian Membership“, 28).

⁸² Bowker, „The war in Georgia“, 206.

⁸³ Asmus, *A Little War*, 191.

⁸⁴ Luke Harding a Lee Glendinning, „Russia Has Taken Over Half the Country, Georgia claims“, The Guardian Online, <http://www.guardian.co.uk/world/2008/aug/11/georgia.russia8> (staženo 20. 4. 2011).

⁸⁵ Asmus, *A Little War*, 209.

⁸⁶ „Remarks on the Situation in Georgia“, The American Presidency Project, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=78062> (staženo 2. 5. 2012).

⁸⁷ „Remarks En Route to Brussels, Belgium“, Official Site of the U.S. Department Of State – Archive, <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2008/08/108552.htm> (staženo 2. 5. 2012).

⁸⁸ Jim Garamone, „Gates Says Russian Actions Have Long-Term Implications“, American Forces Press Service, <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=50808> (staženo 2. 5. 2012).

Když NATO přerušilo 19. srpna činnost Rady NATO-Rusko, byla to také iniciativa Spojených států.⁸⁹ Na počátku září prezident Bush změnil rozhodnutí ohledně smlouvy s Ruskou federací, týkající se spolupráce ve sféře mírového užití jaderné energie, jejíž uzavření označil jako nemožné „ve světle nedávných akcí vlády Ruské federace“.⁹⁰

Velkým přispěním USA k řešení krize v Gruzii byla zejména humanitární pomoc, poskytovaná již od počátku konfliktu, dopravovaná prostřednictvím lodí i letadel. Na začátku září prezident Bush přislíbil pokračování v pomoci, jejíž celková výše měla dosáhnout 1 miliardy dolarů.⁹¹

Tato finanční pomoc cílila, podobně jako v případě NATO, pouze na civilní sféru a nezahrnovala rekonstrukci gruzínské armády, ačkoli se v průběhu srpna objevovaly signály, že tomu bude jinak.⁹² V USA vládl v politických a vědeckých kruzích velmi progruzínský diskurz, přičemž Rusko bylo označeno za jediného agresora, jeho kroky byly připodobňovány k historickým operacím Stalina či Hitlera a byly akcentovány obavy z nové studené války. Takto radikálně se vyjadřovali renomovaní odborníci jako Brzezinski, Traub, Asmus, Holbrook či Kagan, kteří měli zároveň jistý vliv i v politických kruzích.⁹³ Kromě nich se proti Rusku výrazně vymezovali přímo viceprezident Cheney („ruská agrese nesmí zůstat bez odezvy“⁹⁴) a jako téma v rámci prezidentské volební kampaně protiruské stanovisko využili i senátoři Obama a McCain, který nekompromisností předčil svého soupeře i vládu.⁹⁵

⁸⁹ Markus Kaim, „‘We are all Georgians‘ - Perceptions of the Russian-Georgian War in the United States“ in *The Caucasus Crisis: International Perceptions and Policy Implications for Germany and Europe*, ed. Hans-Henning Schröder, SWP Research Paper 2008/RP 09 (Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2008), 35, http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2008_RP09_shh_ed_ks.pdf (staženo 20. 4. 2011).

⁹⁰ „Message to the Congress on the Proposed Russia-United States Agreement on Cooperation in the Field of Peaceful Uses of Nuclear Energy“, The American Presidency Project, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=78640&st=&st1=#axzz1tl3QDEFQ> (staženo 2.5.2012).

⁹¹ „Statement on the Situation in Georgia“, The American Presidency Project, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=78584&st=&st1=#axzz1tl3QDEFQ> (staženo 2. 5. 2012).

⁹² Stephen Blank, „America and the Russo-Georgian War“, *Small Wars & Insurgencies* 20, No. 2 (June 2009): 440-441.

⁹³ Papkova, „Great Power Misalignment“, 55.

⁹⁴ „Cheney: ‘Russian aggression must not go unanswered‘“, Reuters News, <http://www.reuters.com/article/2008/08/11/us-georgia-ossetia-cheney-idUSN1049425020080811> (staženo 2. 5. 2012).

⁹⁵ Edward Luce a Andrew Ward, „McCain condemnation upstages Bush“, *Financial Times*, <http://www.ft.com/cms/s/0/c3508ce2-67d1-11dd-8d3b-0000779fd18c.html#axzz1uwq0W71G> (staženo 2. 5. 2012).

V průběhu října však začaly Spojené státy měnit kurz a znovu se hovořilo o možné jaderné spolupráci s Ruskem a důležitosti Ruska v boji proti společným hrozbám. Došlo i ke schůzce vysokých vojenských představitelů USA a Ruska. Přestože byl v prosinci v rámci obnovení Rady NATO-Rusko zmírněn přístup k Ruské federaci,⁹⁶ Spojené státy na druhé straně zesílily i vazby s Gruzii, když v lednu 2009 došlo k uzavření Smlouvy o strategickém partnerství, kde byla opět vyslovena podpora integrity a členství v NATO.⁹⁷

2.3 Evropská unie

Jak už bylo řečeno, EU byla klíčovou silou, která se aktivně zapojila do řešení rusko-gruzínského konfliktu. Postoj EU byl nejednotný, neboť jednotliví členové zastávali značně rozdílná stanoviska. Na jedné straně stály zejména západní státy, v jejichž zájmu bylo udržení dobrých vztahů s Ruskem z důvodu energetické závislosti (Německo, Francie, Itálie), ale byla tu i skupina zemí, které cítily ruský postup jako nepřijatelný a chtěly zaujmout tvrdou politiku (Polsko, Pobaltí, ale i Švédsko či VB).⁹⁸ Všichni se však shodli na tom, že je potřeba násilí co nejdříve zastavit.

Dne 11. srpna vydala Evropská unie prohlášení, ve kterém vyjádřila znepokojení nad situací v Jižní Osetii. Také vyzvala k okamžitému ukončení bojů a k jednání, „aby bylo nalezeno politické řešení této krize při současném respektování svrchovanosti a územní celistvosti Gruzie“.⁹⁹ Dále vyjádřila podporu akcím OBSE v oblasti. V té době probíhala jednání mezi zástupci zemí předsedajících EU a OBSE, čili francouzským ministrem zahraničí Bernardem Kouchnerem a jeho finským

⁹⁶ Blank, „America“, 440-441.

⁹⁷ „Signing Ceremony for the United States and Georgia Charter on Strategic Partnership“, Official Site of the U.S. Department Of State - Archive, <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2009/01/113740.htm> (staženo 20. 4. 2011).

⁹⁸ Annegret Bendiek a Daniela Schwarzer, „The EU's Southern Caucasus Policy under the French Council Presidency: Between Consultation, Cooperation and Confrontation“, in *The Caucasus Crisis: International Perceptions and Policy Implications for Germany and Europe*, ed. Hans-Henning Schröder, SWP Research Paper 2008/RP 09 (Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2008), 41, http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2008_RP09_shh_ed_ks.pdf (staženo 20. 4. 2011).

⁹⁹ „Prohlášení předsednictví jménem Evropské unie ke zhoršující se situaci v Jižní Osetii (Gruzie)“, oficiální stránky Rady Evropské unie, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/cfsp/102261.pdf (staženo 20. 4. 2011).

protějškem Alexanderem Stubbem, a gruzínským prezidentem o možném plánu příměří. Nakonec se však hlavní roli rozhodl převzít sám francouzský prezident.¹⁰⁰

Výsledkem Sarkozyho návštěvy Moskvy 12. srpna byl šestibodový plán příměří, ke kterému se postupně zavázaly obě strany. Obsahoval tyto body: „1) nepoužívat sílu; 2) definitivně zastavit nepřátelské akce; 3) umožnit volný přístup pro humanitární pomoc; 4) gruzínské vojenské jednotky se musí vrátit na své stálé základny; 5) ruské vojenské jednotky se musí vrátit na pozice, jež zaujímaly před vypuknutím nepřátelských akcí. Dokud nebude vypracován mezinárodní mechanismus, ruské mírové sbory přijmou dodatečná bezpečnostní opatření; 6) bude zahájeno mezinárodní jednání o způsobu zajištění bezpečnosti a stability v Abcházii a Jižní Osetii“.¹⁰¹

Během projednávání plánu přijeli do Tbilisi i prezidenti dalších členských zemí Evropské unie, konkrétně Polsko, Estonsko, Litva a Lotyšsko, aby projevili solidaritu prezidentu Saakašvilimu.¹⁰² Prezident Kaczyński se při této příležitosti celkem striktně a nekompromisně vyjádřil na ruskou adresu, když ruské kroky označil za „neslýchanou agresi“ a vyjádřil politování nad tím, že Rusko „ukázalo svou pravou tvář“.¹⁰³ Společně s ostatními prezidenty zdůraznil důležitost zahrnout do plánu příměří podmínku gruzínské teritoriální integrity.¹⁰⁴ Již dříve tato skupina států vydala prohlášení, ve kterém vyzývala EU a NATO k akci a kde zdůraznila, že nehodlá tolerovat „agresi proti malé evropské zemi“.¹⁰⁵

Přestože 12. srpna byl podepsán plán příměří, Rusko odmítalo plnit podmínku stažení se na pozice platné před válkou a na území Gruzie si vytvořilo nárazníkové

¹⁰⁰ Asmus, *A Little War*, 195-196.

¹⁰¹ „Tisková zpráva, Mimořádné zasedání, Obecné záležitosti a vnější vztahy“, oficiální stránky Rady Evropské unie, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/gena/102367.pdf (staženo 20. 4. 2011).

¹⁰² Asmus, *A Little War*, 205.

¹⁰³ „Statement by President of the Republic of Poland Lech Kaczynski upon His Departure to Georgia, August 12, 2008“, Official Site of Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland, http://www.msz.gov.pl/index.php?page=13488&lang_id=en&bulletin_id=16&document=2081#_Toc209936462 (staženo 1. 5. 2011).

¹⁰⁴ „Statement by President of the Republic of Poland Lech Kaczynski During a Press Conference in Tbilisi, August 13, 2008“, Official Site of Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland, http://www.msz.gov.pl/index.php?page=13488&lang_id=en&bulletin_id=16&document=2081#_Toc209936463 (staženo 1. 5. 2011).

¹⁰⁵ „Joint Declaration of Estonian, Latvian, Lithuanian and Polish Presidents on the situation in Georgia“, Official Site of the President of Estonia, <http://www.president.ee/en/media/press-releases/1721-joint-declaration-of-estonian-latvian-lithuanian-and-polish-presidents-on-the-situation-in-georgia/index.html> (staženo 2.5.2012).

zóny, přičemž se odvolávalo na formulaci obsaženou v 5. bodě plánu.¹⁰⁶ Toto vyvolalo kritiku EU, která se ještě zesílila po uznání nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie Ruskem. Když se v Bruselu 1. září konalo mimořádné zasedání Evropské rady (první od roku 2003)¹⁰⁷ následované jednáním Evropského parlamentu, byla vážně zvažována možnost uvalení sankcí na Ruskou federaci. V závěru nicméně k tomuto kroku nedošlo.¹⁰⁸ Došlo však k odsouzení ruského uznání separatistických republik.¹⁰⁹

Dne 8. září podnikl francouzský prezident další cestu do Moskvy, tentokrát ho doprovodili i Vysoký představitel EU Javier Solana a předseda Evropské komise José Manuel Barroso.¹¹⁰ Výsledkem byla dohoda o provádění plánu z 12. srpna, která požadovala stažení Ruska na pozice před válkou. Na rozdíl od předchozího plánu byla vytyčena časová lhůta. Ke stažení ruských vojsk nakonec došlo v polovině října.¹¹¹

Mezi 15. a 16. zářím se konalo zasedání Rady, které přineslo několik závěrů. Zaprvé došlo ke jmenování zvláštního zástupce Evropské unie pro krizi v Gruzii. Dále bylo rozhodnuto o vyslání dvou set nezávislých pozorovatelů.¹¹² V neposlední řadě se řešila i otázka finanční pomoci, která měla vyšplhat do výše 500 milionů eur.¹¹³ Evropská unie se také společně s OBSE od října 2008 podílí na ženevských rozhovorech, které řeší situaci Abcházie a Jižní Osetie.¹¹⁴

Společný summit EU a Ruska, který se uskutečnil v Nice 14. listopadu, překvapil smířlivostí, kterou EU vůči Rusku projevila. Summit se nesl v duchu návratu

¹⁰⁶ Formulace: „Dokud nebude vypracován mezinárodní mechanismus, ruské mírové sbory přijmou dodatečná bezpečnostní opatření“, byla ruskou stranou využita k ospravedlnění vytvoření nárazníkových pásmů mimo území Abcházie a Jižní Osetie (Sherr, „The Implications“, 211-212).

¹⁰⁷ Naposledy se takovéto mimořádné zasedání konalo v předvečer zásahu v Iráku, což mimo jiné dokládá vážnost gruzínské krize v očích EU. (Ian Traynor, „Putin accuses US of starting Georgia crisis as election ploy“, The Guardian, <http://www.guardian.co.uk/world/2008/aug/29/russia.georgia> (staženo 7. 5. 2012)).

¹⁰⁸ „Poslanci EP jednali o situaci v Gruzii“, oficiální stránky Evropského parlamentu,

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=IM-PRESS&reference=20080829IPR35626&secondRef=0&language=CS> (staženo 2. 5. 2012).

¹⁰⁹ „Mimořádné zasedání Evropské Rady v Bruselu dne 1. září 2008“, oficiální stránky Rady Evropské unie, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/102551.pdf (staženo 20. 4. 2011).

¹¹⁰ Asmus, *A Little War*, 212.

¹¹¹ „Russian troops withdraw from Georgian town“, BBC News, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11570787> (staženo 2. 5. 2012).

¹¹² Přestože se počítalo s tím, že pozorovatelé budou mít přístup i do oblasti Abcházie a Jižní Osetie, ve finále jim Rusko nepovolilo operovat na tomto území a mise tak probíhala pouze ve zbytkové Gruzii (Asmus, *A Little War*, 214).

¹¹³ „Tisková zpráva 2889. zasedání Rady, Obecné záležitosti a vnější vztahy“, oficiální stránky Rady Evropské unie, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/gena/103017.pdf (staženo 20. 4. 2011).

¹¹⁴ Nona Mikhelidze, *The Geneva Talks over Georgia's Territorial Conflicts: Achievements and Challenges*, Istituto Affari Internazionali Research Paper (November 2010), 2-7, <http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iai1025.pdf> (staženo 20. 4. 2011).

k rusko-evropské spolupráci a normalizace vzájemných vztahů. V rámci schůze, které se účastnili Medveděv, Sarkozy, Solana i Barroso, byla sice opět projevena nespokojenost s ruským uznáním Abcházie a Jižní Osetie, zároveň ale byla zdůrazněna důležitost vzájemné spolupráce, jako politicky i ekonomicky klíčové. Na prosinec bylo domluveno jednání o nové Dohodě o partnerství a spolupráci, které bylo z důvodu rusko-gruzínské války v září pozastaveno.¹¹⁵ Sarkozy se kriticky vyjádřil o plánu protiraketové obrany USA ve střední Evropě, stejně tak ale i o plánovaném ruském protiopatření rozmístit rakety v okolí Kaliningradu. Místo toho zdůraznil myšlenku „paneurového bezpečnostního paktu“, který si představuje jako spolupráci EU, Ruska a USA.¹¹⁶

2.4 Francie

Francie měla, vzhledem ke svému tehdejšímu předsednictví, klíčovou úlohu v mírových iniciativách Evropské unie. Francouzská diplomacie, v čele s prezidentem Sarkozym, se úspěšně zhostila role prostředníka, který pomohl vyjednat příměří. Za tímto účelem navštívili prezident Sarkozy i ministr zahraničí Kouchner Moskvu i Tbilisi, kde získali souhlas obou stran konfliktu se šestibodovým plánem příměří.

Protože ruská strana otálela s naplněním plánu a na konci srpna dokonce uznala nezávislost Abcházie a Jižní Osetie, Sarkozy musel podniknout druhou výpravu do Moskvy, která skončila novou dohodou. I když Francie také odsoudila uznání nezávislosti separatistických republik, obecně stála spíše o zachování dobrých vztahů s Ruskou federací než o tvrdou politiku vůči Moskvě, což byl přístup některých jiných zemí unie.¹¹⁷

Na počátku října Nicolas Sarkozy představil svoji vizi vztahů Západu a Ruska v projevu na Konferenci světové politiky.¹¹⁸ Přestože uznal nepřiměřenost ruské akce, také zdůraznil nutnost spolupráce a vzájemnou závislost EU a Ruska. Dále hovořil o

¹¹⁵ Lukáš Tichý, „Summit EU-Rusko v Nice: analýza vztahů EU a Ruska“, Euroskop, <http://www.euroskop.cz/46/9617/clanek/summit-eu-rusko-v-nice-analyza-vztahu-eu-a> (staženo 5. 5. 2012).

¹¹⁶ Hans-Jürgen Schlamp, „EU-Russia Summit: Brussels and Moscow Rediscover Friendship“, Spiegel Online International, <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,590673,00.html> (staženo 5. 5. 2012).

¹¹⁷ Severin Weiland, „Sarkozy and Merkel Soften Up the Hardliners“, Spiegel Online, <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,575761,00.html> (staženo 5. 5. 2012).

¹¹⁸ World Policy Conference je mezinárodní konferencí zaměřenou na problematiku globálního vládnutí.

důležitosti spolupráce s NATO. „V každé z těchto organizací je Francie připravena s Ruskem navázat hlubší spolupráci,“¹¹⁹ prohlásil francouzský prezident. Stejný postoj Francie zaujala na listopadovém summitu EU-Rusko v Nice. Společně s Německem tak Francie byla nejvýraznějším advokátem urovnání vztahů s Ruskem.

2.5 Německo

Stejně jako mnoho ostatních, i německý ministr zahraničí Steinmeier vyzval 8. srpna k ukončení akcí silových složek a k diplomatickému řešení konfliktu.¹²⁰ Kromě toho, že se Německo snažilo krizi řešit jakožto součást NATO a Evropské unie, vyvíjelo také aktivitu na národní úrovni.

Německá kancléřka Angela Merkelová přijela 15. srpna do Soči, kde se setkala s ruským prezidentem Medveděvem. Vyslovila požadavek stažení ruských sil z gruzínského vnitrozemí.¹²¹ O dva dny později v Tbilisi zase vyzvala k definitivnímu ukončení ozbrojených akcí.¹²² Německo se snažilo pomoci v krizi zejména humanitárně, a tak ve dvou týdnech následujících po uzavření příměří poskytlo dva miliony eur, které byly určeny zejména na řešení problému vnitřně vysídlených osob.¹²³ Po ruském uznání nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie ho Německo stejně jako ostatní západní země

¹¹⁹ „World Policy Conference – Speech by M. Nicolas Sarkozy, President of the Republic“, Official Site of the French Embassy in UK, <http://www.ambafrance-uk.org/President-Sarkozy-s-World-Policy.html> (staženo 5. 5. 2012).

¹²⁰ „Federal Minister Steinmeier Calls on Both Sides in South Ossetia to Break out of the Spiral of Mutual Threats and Violence“, Official Site of the Federal Foreign Office, <http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Meldungen/2008/080808-suedossetien-bm.html> (staženo 24. 4. 2011).

¹²¹ Ralf Beste, Markus Feldenkirchen a Szandar Alexander, „Zwang zur Eintracht“, *Der Spiegel*, 18. srpna 2008.

¹²² „Timeline of the Russian-Georgian Conflict (3 April to 3 September 2008)“, in *The Caucasus Crisis: International Perceptions and Policy Implications for Germany and Europe*, ed. Hans-Henning Schröder, SWP Research Paper 2008/RP 09 (Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2008), 55, http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2008_RP09_shh_ed_ks.pdf (staženo 20. 4. 2011).

¹²³ „Federal Foreign Office Doubles Humanitarian Aid for Georgia to 2 million Euro“, Official Site of the Federal Foreign Office, <http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Meldungen/2008/080819-Georgien-HuHi.html> (staženo 1. 5. 2011).

odsoudilo.¹²⁴ Při své následné návštěvě Švédska a Estonska Merkelová popsala ruské uznání za „odporující mezinárodnímu právu“¹²⁵ a „naprosto neakceptovatelné“¹²⁶.

Na mimořádném zasedání Evropské rady, jež se v Bruselu konalo 1. září, bylo však Německo jednou ze zemí, které se nejvíce zasadily proti zavedení sankcí vůči Ruské federaci.¹²⁷ Bylo to také Německo, které iniciovalo ustavení nezávislé vyšetřovací komise zkoumající původ konfliktu.¹²⁸ V září bylo rozhodnuto o poslání dalších osmi milionů eur na pomoc uprchlíkům.¹²⁹

Na počátku října se konalo mezivládní jednání Ruska a Německa, a ačkoliv řeč přišla i na rusko-gruzínský konflikt, hlavním tématem byla vzájemná spolupráce v oblasti zdravotnictví a energetiky.¹³⁰ I v projevu na shromáždění Asociace atlantické smlouvy 10. listopadu Merkelová mluvila o nutnosti úzké spolupráce s Ruskem, jak na úrovni EU, tak NATO, a to i navzdory situaci v Abcházii a Jižní Osetii: „Potřebujeme jeden druhého jako partnera v globalizovaném světě, např. při boji s terorismem. (...) Čím silnější bude naše spolupráce, tím lépe“.¹³¹

Na summitu NATO v prosinci 2008 se Německo postavilo, stejně jako v dubnu v Bukurešti, proti zapojení Gruzie do MAP. Německý ministr zahraničí prezentoval názor, že je třeba naopak zlepšit vztahy s Ruskou federací.¹³² K tomu poté opravdu došlo již výše zmiňovaným neformálním obnovením Rady NATO-Rusko.

¹²⁴ „Statement on Georgia of Foreign Ministers of Canada, France, Germany, Italy, Japan, the United States and the United Kingdom“, Official Site of the Federal Foreign Office, <http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Meldungen/2008/080827-G7-Erklaerung-Georgien.html> (staženo 1. 5. 2011).

¹²⁵ „Germany and Sweden call for Georgia’s territorial integrity to be respected“, Official Site of the Federal Chancellor Angela Merkel, http://www.bundeskanzlerin.de/Content/EN/Reiseberichte/sw-merkel-schweden_en.html?nn=77364 (staženo 5. 5. 2012)

¹²⁶ „Merkel says recognition of South Ossetia and Abkhazia unacceptable“, Official Site of the Federal Chancellor Angela Merkel, http://www.bundeskanzlerin.de/Content/EN/Reiseberichte/ee-It-merkel-estland_en.html?nn=77364 (staženo 5. 5. 2012).

¹²⁷ Weiland, „Sarkozy and Merkel“, <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,575761,00.html>

¹²⁸ Rie, „The Role of the OSCE“, 1.

¹²⁹ „Federal Foreign Office Helps Refugees in Georgia: Prefabricated Houses to Provide Accommodation to Withstand the Rigours of Winter“, Official Site of the Federal Foreign Office, <http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Meldungen/2008/080905-AA-FertighaeuserGEO.html> (staženo 20. 4. 2011).

¹³⁰ „German-Russian Intergovernmental Consultations“, Official Site of the Federal Chancellor Angela Merkel, http://www.bundeskanzlerin.de/Content/EN/Reiseberichte/ru-deutsch-russische-regierungskonsultationen_en.html?nn=77364 (staženo 5. 5. 2012).

¹³¹ „Rede von Bundeskanzlerin Merkel bei der Deutschen Atlantischen Gesellschaft e.V.“, Das Archiv der Bundesregierung, <http://archiv.bundesregierung.de/Content/DE/Archiv16/Rede/2008/11/2008-11-10-rede-merkel-nato.html?nn=273438> (staženo 5. 5. 2012).

¹³² „Nato streitet über Beitrittsverfahren für Georgien und Ukraine“, Spiegel Online Politik, <http://www.spiegel.de/politik/ausland/0,1518,594046,00.html> (staženo 20. 4. 2011).

3 Sekuritizace rusko-gruzínské války

Vojenský zásah Ruska v Gruzii vyvolal na Západě bouřlivé reakce. Jak už bylo popsáno výše, srpnová válka nebyla chápána jen jako spor těchto dvou zemí, nýbrž jí byl přikládán mnohem hlubší význam. Přestože svůj podíl na válce měla i Gruzie, respektive podle pozdějšího nezávislého vyšetřování byla dokonce uznána viníkem války,¹³³ většina zemí NATO a EU stála na straně prezidenta Saakašviliho a kritizovala pouze ruskou stranu.

V průběhu srpna 2008 i v následujících měsících se vztahy s Ruskem staly na Západě velkým politickým tématem. „Neakceptovatelné“ kroky Ruska byla „zásadně odmítány“ mnoha politickými představiteli Západu. I když tato slova měla sama o sobě jen malý efekt, k žádné další radikalizaci vztahů s Ruskem nedošlo, jak je popsáno v předchozí kapitole. Na jedné straně kritika a důrazné odsouzení ruských kroků, na straně druhé absence výraznějšího tlaku, který by Rusko přiměl změnit přístup. Tento rozpor je možno lépe pochopit optikou teorie sekuritizace, která specifikuje podmínky, kdy může řečový akt vést k vytvoření bezpečnostního tématu, a tudíž k mimořádným opatřením.

Mimořádná opatření kodaňská škola chápe jako „konání vybočující ze standardních mantinelů politických procedur“¹³⁴ či „porušování pravidel, jejichž překročení je za normálních okolností zapovězeno“.¹³⁵ Když se vrátíme zpět ke druhé kapitole a shrneme kroky Západu vykonané v reakci na konflikt, tak zjistíme, že žádný z nich neodpovídá kritériím mimořádného opatření.

Humanitární pomoc, kterou do Gruzie poslaly jak organizace, tak i jednotlivé státy Západu na pomoc civilistům, se navzdory značné výši investovaných prostředků nedá klasifikovat jako krok, jenž by překračoval mantinely standardních politických procedur. Západ dnes a denně humanitárně asistuje v různých částech světa, což je obecně považováno za jeho morální povinnost. Morální zdůvodnění se pohybuje v rámci běžné politické praxe, přičemž zde chybí argument existenční hrozby.¹³⁶ Odlišným případem je humanitární intervence, která by do kategorie mimořádných opatření spadala. Ta však v Gruzii vzhledem k nevojenskému charakteru pomoci

¹³³ Ačkoliv zpráva nezávislé komise pod vedením Heidi Tagliavini také kritizovala akce Ruska, neomluvitelné použití síly gruzínské strany vůči Cchinvali bylo označeno za událost, která válku začala. (Per Gahrton, *Georgia: Pawn in the New Great Game* (London: Pluto Press, 2010), 188).

¹³⁴ Buzan, Waever a de Wilde, *Bezpečnost*, 34.

¹³⁵ *Ibid.*, 35.

neproběhla. Přestože americká asistence během transportu gruzínských jednotek z Iráku zpět do země byla Ruskem napadána právě jako vojenská pomoc, USA jednaly na základě již dříve uzavřené dohody,¹³⁷ a proto i tento krok spadá do oblasti běžné politiky.

Podobně jako humanitární pomoc, ani různé diplomatické aktivity vyvíjené Západem (zprostředkování příměří mezi válčícími stranami, vyslání pozorovatelské mise či vytváření nových platforem pro spolupráci a další vyjednávání), rozhodně nelze označit za nestandardní politický postup. Právě naopak, užití diplomacie můžeme považovat za protipól mimořádných opatření.

Pozastavení spolupráce s Ruskem na několika úrovních bylo asi nejradikálnějším krokem Západu, přesto ani je nemůžeme klasifikovat jako akt vymykající se běžnému politickému rámci. Jednání o nové Dohodě o partnerství a spolupráci s Ruskem bylo ze strany EU odloženo za účelem vytvoření diplomatického tlaku, nicméně tento postoj neměl dlouhého trvání. Po necelých 3 měsících byla opět nastoupena spolupráce na základě konsenzu členských zemí, přestože Rusko nadále porušovalo podmínky plánu příměří.¹³⁸ Navíc toto pozastavení nerušilo fungování původní, stále platné Dohody o partnerství a spolupráci.¹³⁹ Odvolání souhlasu prezidenta Bushe se smlouvou o spolupráci Ruska a USA v oblasti mírového využití jaderné energie bylo ospravedlněno tím, že z důvodu rusko-gruzínské války již nejsou splňovány podmínky ve smlouvě uvedené.¹⁴⁰ Tento krok tudíž také splňuje kritéria standardní politiky. Ač bylo dočasné přerušení fungování Rady NATO-Rusko asi nejvýraznějším krokem, podobně jako krok EU bylo symbolickým gestem, které mělo demonstrovat nesouhlas Západu. Brzy se však projevilo, že tento krok je kontraproduktivní pro samo NATO, které potřebovalo Rusko jako partnera. Následně od něj bylo, nehledě na přístup Ruska v Abcházii a Jižní Osetii, upuštěno.¹⁴¹ Jelikož NATO zakročilo proti Rusku pouze do té míry, aby jeho vlastní zájmy nebyly ohroženy, jednalo v rámci politických mantinelů.

¹³⁶ Ibid., 123.

¹³⁷ „Recent Events in Georgia“, Official Site of the U.S. Department Of State – Archive, <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2008/08/108194.htm> (staženo 11. 5. 2012).

¹³⁸ Asmus, *A Little War*, 214.

¹³⁹ Tichý, „Summit EU-Rusko“, <http://www.euroskop.cz/46/9617/clanek/summit-eu-rusko-v-nice-analyza-vztahu-eu-a>

¹⁴⁰ „Message to the Congress“,

<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=78640&st=&st1=#axzz1tl3QDEFQ>

Z předchozích odstavců vyplývá, že Západ mimořádných prostředků v reakci na rusko-gruzínskou válku neužil. Ani to však nemusí znamenat, že k sekuritizaci nedošlo. „Nechceme jít tak daleko, abychom prohlašovali, že mimořádná opatření musejí být nakonec realizována,“¹⁴² tvrdí Buzan s kolegy a dodává, že ačkoliv k této realizaci většinou dojde, k naplnění konceptu sekuritizace stačí pouhá teoretická možnost legitimního užití nestandardních prostředků.¹⁴³ Z toho plyne, že pouze na základě přijatých opatření nelze sekuritizaci ani potvrdit ani vyvrátit a je nezbytné další zkoumání. Následující podkapitoly pomocí analytického rámce kodaňské školy v oblasti jednotlivých bezpečnostních sektorů posoudí, zda rétorika západních lídrů odpovídá sekuritizačnímu kroku, a pokud ano, zda v jednotlivých případech došlo či nedošlo k úspěšné sekuritizaci. Na závěr budou podrobněji rozebrány i motivace zkoumaných aktérů.

3.1 Vojenský sektor

Když se podíváme na specifika vojenského sektoru, jak již byla shrnuta v první kapitole, a pokusíme se je aplikovat na případ, kdy je hrozbou rusko-gruzínská válka, zjistíme, že minimálně teoreticky by prezentována jako existenční hrozba pro jisté na Západě relevantní referenční objekty být mohla. V zásadě se nabízejí dvě možnosti. Zaprvé by se referenčním objektem mohly obecně stát mezinárodní principy týkající se státní suverenity (systémová rovina), zadruhé by se ohrožení mohlo týkat přímo suverenity a integrity některých členských států NATO a EU, jejichž geografická blízkost a historický vývoj analogicky umožňují argument existenční hrozby (lokální a subsystémová rovina).

Zkusme se nyní vrátit k rétorice západních politických aktérů a zanalyzovat, zda v rámci vojenského sektoru splňuje parametry sekuritizačního pohybu. Americká administrativa přišla ze začátku se silnými výroky: prezident Bush označil akce Ruska za „nepřijatelné ve 21. století“,¹⁴⁴ ministryně zahraničí Riceová je přirovnala k potlačení

¹⁴¹ Marek Madej, „NATO after the Georgian Conflict: A New Course or Business as Usual?“, *PISM Strategic Files* No. 6 (January 2009): 4-5.

¹⁴² Buzan, Waever a de Wilde, *Bezpečnost*, 36.

¹⁴³ *Ibid.*

¹⁴⁴ „Remarks on the Situation in Georgia“, The American Presidency Project, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=78062> (staženo 2. 5. 2012).

Pražského jara v roce 1968,¹⁴⁵ ministr obrany Gates vzkázal Rusku, že „pokud neukončí svoji agresi v Gruzii, můžou být rusko-americké vztahy nepříznivě poznamenány v následujících letech“¹⁴⁶ a viceprezident Cheney deklaroval, že „ruská agrese nesmí zůstat bez odezvy“.¹⁴⁷ Přes tato silná slova ale v jejich rétorice nenalezneme všechny atributy sekuritizačního kroku. Zmiňují sice ohrožení Gruzie, která je prezentována jako spojenec USA v boji v Afghánistánu a Iráku, a zároveň jako mladá, odvážná demokracie, jejíž svoboda a demokraticky zvolená vláda jsou v ohrožení. Ačkoliv se rétorika dotýká tématu gruzínské svobody a demokracie, nestaví ohrožení na systémovou úroveň mezinárodních principů, nýbrž ho nechává na lokální rovině. Tím pádem nevzniká pro USA a Západ relevantní existenční hrozba. Navíc nejsou navrhována mimořádná opatření, která by měla situaci vyřešit. Spojené státy vesměs pouze opakovaně požadovaly od Ruska, aby dodrželo plán příměří, odsuzovaly jeho agresi, vyjadřovaly solidaritu Gruzii, ale kromě vágních formulací nehrozily konkrétními činy. Tato prohlášení z prvních dní konfliktu byla navíc postupem času nahrazena ještě smířlivějším postojem.

Přestože oficiální místa se o sekuritizaci nesnažila, jeden výrazný, i když nakonec neúspěšný příklad sekuritizačního kroku se v rámci vrcholné americké politiky přece jen vyskytl. Republikánský kandidát na prezidenta John McCain se minimálně v prvních dnech krize tomuto tématu zevrubně věnoval. Nejvíce výmluvný je asi jeho výrok „dnes jsme všichni Gruzíncy“¹⁴⁸, který charakterizuje McCainovu argumentaci: ohrožení gruzínské demokracie znamená samé ohrožení principu, a proto jsou Američané zainteresováni stejně, jako by byli na místě konfliktu. McCainova rétorika obsahuje všechny znaky sekuritizačního pohybu, jak jej definuje kodaňská škola: existenčně ohrožený referenční objekt (euro-atlantická stabilita a bezpečnost, západní hodnoty jako demokracie a svoboda), budoucí scénář v případě nečinnosti (další násilí v Gruzii a svržení tamější demokratické vlády, podobné akce Ruska vůči dalším sousedním státům a konec šíření západních hodnot do těchto zemí) i nabízené řešení, které zamezí hrozbě („naléhá“ na členy NATO, aby přehodnotili svoje rozhodnutí

¹⁴⁵ „Remarks En Route“, <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2008/08/108552.htm>

¹⁴⁶ Garamone, „Gates Says“, <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=50808>

¹⁴⁷ „Cheney“, <http://www.reuters.com/article/2008/08/11/us-georgia-ossetia-cheney-idUSN1049425020080811>

¹⁴⁸ „In Case You Missed It: John McCain Addresses The Crisis In Georgia“, The American Presidency Project, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=91409#ixzz1u8YrBmXT> (staženo 7. 5. 2012).

ohledně připojení Gruzie k MAP).¹⁴⁹ Ačkoliv se v dalších dnech McCain snažil nebýt až tolik radikální a také zdůraznil, že nestojí o ozbrojený konflikt, který nevidí jako řešení, jeho reakce byla v rámci americké vysoké politiky k Rusku nejtvrdší. Dokonce natolik, že premiér Putin vyslovil podezření, že celá válka byla vyvolána USA se záměrem podpořit republikánskou prezidentskou kampaň.¹⁵⁰ Nicméně, tato iniciativa se ve finále do kroků USA ani NATO nepromítla, jedná se tudíž o neúspěšný pokus o sekuritizaci.

Severoatlantická aliance, která byla nepochybně výrazně ovlivněna svým nejsilnějším členem, se také nepokusila o sekuritizaci. Severoatlantická rada sice 19. srpna prohlásila, že „ruská vojenská akce je nepřiměřená a v rozporu s jeho úlohou udržovatele míru, stejně jako je neslučitelná s principy (...) vyloženými v závěrečném aktu KBSE, zakládajícím aktu NATO-Rusko a Římské deklaraci“.¹⁵¹ Ale ačkoliv zde rada naráží na problematiku porušování mezinárodních principů, není přítomnost ruských vojsk na území Gruzie podána jako existenční hrozba. V rétorice také chybí téma navrhovaných mimořádných opatření, která jsou nezbytnou součástí každého sekuritizačního pohybu. Prohlášení, že pro NATO je nyní „obvyklé fungování“¹⁵² vzájemné spolupráce s Ruskem nemyslitelné, parametry mimořádného opatření nesplňuje, neboť se stále jedná o diplomatický krok v rámci politických mantinelů. Další prohlášení se již týkala spíše mezinárodního uznání Abcházie a Jižní Osetie, které ale, jakožto hrozba spadá do politického sektoru, a proto bude rozebráno až v příslušné části této kapitoly.

Ačkoliv se Evropská unie vložila krátce po začátku války do vyjednávání příměří a vyjádřila požadavek ukončení bojů, nesnažila se sekuritizovat. Podíl na tom měl zejména vůdčí francouzsko-německý tandem, který se vyjadřoval i o Rusku střízlivěji a spíše než jako agresi jeho akce označoval za „nepřiměřené“.¹⁵³ Stanoviska NATO stejně jako Evropské unie byla formována členskými státy, mezi nimiž však existovaly názorové rozpory. Některé členské státy se snažily o zařazení konfliktu Ruska a Gruzie do bezpečnostní agendy NATO i EU a užily sekuritizační rétoriky, nicméně sekuritizovat téma na úrovni těchto mezinárodních organizací se nepodařilo.

¹⁴⁹ „Statement by John McCain on the Crisis in Georgia“, The American Presidency Project, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=90774#ixzz1uo8aK6LR> (staženo 13. 5. 2012).

¹⁵⁰ Traynor: „Putin accuses US“, <http://www.guardian.co.uk/world/2008/aug/29/russia.georgia>

¹⁵¹ „Statement: Meeting of the North Atlantic Council at the level of Foreign Ministers held at NATO Headquarters, Brussels“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_29950.htm?mode=pressrelease (11. 5. 2012).

¹⁵² „Business as usual“ (Ibid.).

¹⁵³ Bowker, „The war in Georgia“, 198.

V čele těchto snah stály zejména Polsko a pobaltské státy. Jak již bylo zmíněno, 12. srpna prezidenti těchto zemí přijeli osobně vyjádřit podporu do Tbilisi, přičemž prezident Kaczyński zde prohlásil: „My všichni si také moc dobře uvědomujeme, že co postihlo dnes Gruzii, může postihnout zítra Ukrajinu, další den pobaltské státy a pak možná i moji vlastní zemi, Polsko“.¹⁵⁴ Právě tento argument propojuje gruzínskou krizi s existenční hrozbou pro suverenitu a integritu dalších států, mimo jiné i členů NATO a EU. Také hovoří o ohrožení evropských hodnot. Pokud nebude zasaženo, „Rusko obnoví své impérium, což není v ničím zájmu“. Neúspěšně usilovali o zahrnutí požadavku gruzínské integrity do plánu příměří a vyzývali USA, EU i OSN k „tvrdému postoji“ vůči Rusku.¹⁵⁵ Tento požadavek je sice značně neurčitý, nicméně ho lze interpretovat i jako volání po mimořádných opatřeních, a tudíž sekuritizační krok. Ten se navíc opakuje ve společném prohlášení Litvy a Polska z 18. srpna. Rusko obviňují z etnických čistek páchaných na Gruzíncích, což můžeme chápat jako hrozbu principu lidských práv, přičemž jako řešení navrhuji co nejrychlejší připojení Gruzie k MAP.¹⁵⁶

3.2 Environmentální sektor

Ačkoliv není běžné, aby environmentální hrozby měly charakter vojenských akcí, teoreticky může být životní prostředí ohroženo i tímto způsobem. V případě rusko-gruzínského konfliktu však musíme dát tuto možnost stranou. V situaci, kdy bojové akce probíhaly pouze na území Gruzie a měly tak devastující účinky pouze v rámci této vymezené oblasti, si lze jen těžko představit, že by byly na Západě sekuritizovány. Existenční hrozbou relevantní pro Západ by totiž muselo být buď globální ohrožení životního prostředí, nebo lokální - v tomto případě ale v oblasti Západu a ne v oblasti Gruzie. Tímto argumentem můžeme environmentální sektor vyloučit a pokračovat dál.

¹⁵⁴ „Address by President of the Republic of Poland Lech Kaczynski at a rally in Tbilisi, Georgia, August 12, 2008“, Official Site of Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland, http://www.msz.gov.pl/index.php?page=13488&lang_id=en&bulletin_id=16&document=2081#_Toc209 (staženo 11. 5. 2012).

¹⁵⁵ „Statement by President of the Republic of Poland Lech Kaczynski during a press conference in Tbilisi, August 13, 2008“, Official Site of Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland, http://www.msz.gov.pl/index.php?page=13488&lang_id=en&bulletin_id=16&document=2081 (staženo 11. 5. 2012).

¹⁵⁶ „Declaration by the Presidents of Lithuania and Poland on Granting NATO Membership Action Plan to Ukraine and Georgia“, Official Site of the President of Lithuania, <http://archyvas.lrp.lt/en/news.full/9511> (staženo 11. 5. 2012).

3.3 Ekonomický sektor

Přestože se na první pohled v případě rusko-gruzínského konfliktu, izolovaného v rámci malé, Západu geograficky vzdálené oblasti, nezdá pravděpodobné ani ohrožení liberálního mezinárodního ekonomického řádu, ani ohrožení západních národních ekonomik, umístění části pro Západ strategicky významného ropovodu Baku-Tbilisi-Ceyhan na gruzínském území vytváří relevantní argument pro potenciální sekuritizaci rusko-gruzínské války i v ekonomickém sektoru.

Zároveň zde vyvstává otázka, zda hrozbu energetické závislosti klasifikovat jako součást ekonomického či politického sektoru. Dodávky ropy, na kterých je závislá ekonomika států, jsou sice primárně ekonomickým tématem, nicméně právě závislost na dodávkách může vytvořit i politickou závislost, čili omezení suverenity státu. Sama kodaňská škola zmiňuje schopnost ekonomických témat „přelévat se“¹⁵⁷ do ostatních sektorů, což je právě tento případ.

Ropovod Baku-Tbilisi-Ceyhan se objevil v rétorice senátora McCaina, který se z něj snažil udělat politické téma. Jeho chod označil za „důležitý strategický zájem“,¹⁵⁸ přičemž zmínil pokusy Ruska ropovod bombardovat. Ačkoliv podtrhl důležitost ropovodu a dal ho do souvislosti s možností přerušení dodávek a růstu cen ropy,¹⁵⁹ o existenční hrozbě americké ekonomice nemluví a vytváří pouze politické téma.

O energetické bezpečnosti se mluvilo i na úrovni Evropské unie, kde tuto problematiku hodně prosazovala například Velká Británie.¹⁶⁰ Nicméně v případě Evropské unie se hovořilo spíše o politické dimenzi problému, která bude ještě zmíněna v příslušné podkapitole. Usnesení Evropského parlamentu z 3. září hlásá mimo jiné nutnost zakročit proti „rostoucí ekonomické a politické závislosti členských států na Rusku.“¹⁶¹ Ani zde se však nehovoří o existenčním ohrožení ekonomiky EU, nebo jejích členských států, čili ani zde k sekuritizaci nedošlo.

¹⁵⁷ Buzan, Waever a de Wilde, *Bezpečnost*, 137.

¹⁵⁸ „Statement by John McCain“,

<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=90774#ixzz1uo8aK6LR>

¹⁵⁹ „In Case You Missed It“ ,

<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=91409#ixzz1u8YrBmXT>

¹⁶⁰ Gordon Brown, „This is how we will stand up to Russia's naked aggression“, *The Guardian*,

<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2008/aug/31/russia.georgia> (staženo 12. 5. 2012).

¹⁶¹ „Usnesení Evropského parlamentu ze dne 3. září 2008 o situaci v Gruzii“, oficiální stránky Evropského parlamentu, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2008-0396&language=CS> (staženo 12. 5. 2012).

3.4 Společenský sektor

Válečné konflikty často implikují demografické změny, které mohou být ve výsledku vykládány jako ohrožení identity nějakého společenství. Tento případ nastane tehdy, kdy vlna uprchlíků unikajících nebezpečím války opustí domácí prostředí a zamíří do oblasti osídlené společenstvím s rozdílnou identitou. To pak příchod těchto jedinců může prezentovat jako existenční hrozbu vlastní identitě. Na rusko-gruzínský konflikt bychom tento model mohli aplikovat, pokud by z Gruzie na Západ přchlo dostatečné množství jedinců, kteří by pak mohli být chápáni jako společenská hrozba. Když se ale podíváme na reálnou situaci, tento scénář nenastal. Důsledkem války bylo vnitřně vysídleno asi 138 000 osob, ale žádná významnější migrační vlna směrem do západních zemí neproběhla.¹⁶² Tím je jasné, že ani ve společenském sektoru z důvodu absence potenciální existenční hrozby sekuritizace neproběhla.

3.5 Politický sektor

Jak již bylo uvedeno v první kapitole, politický sektor je sektorem zbytkovým, takže do něho zahrnujeme ty hrozby, které nejsou součástí jiných sektorů. V případě rusko-gruzínského konfliktu už bylo vyjmenováno několik možných existenčních hrozeb, přesto zbývá jedna velmi zásadní právě pro politický sektor. Uznání nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie Ruskem bylo nejzásadnějším výsledkem rusko-gruzínské války, který navíc přetrvává až dodnes. Právě toto uznání bylo možno vidět jako existenční ohrožení na systémové úrovni, s principy mezinárodního práva jakožto referenčním objektem. Dalším referenčním objektem by teoreticky mohla být politická suverenita západních aktérů, za podmínky, že by nebyla uchována existence ropovodu Baku-Tbilisi-Ceyhan a Rusko by získalo kontrolu nad pohybem energetických zdrojů na Západ. Tím by posléze mohlo diktovat pravidla politické hry.

Ruské uznání Abcházie a Jižní Osetie NATO označilo jako „v rozporu se základními principy OBSE, na nichž závisí stabilita Evropy“.¹⁶³ Ačkoli se zde objevuje stabilita Evropy jakožto referenční objekt, chybí navrhovaná mimořádná opatření,

¹⁶² Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia, *Report: Volume II* (September 2009), 224, http://www.ceiig.ch/pdf/IIFFMCG_Volume_II.pdf (staženo 25. 2. 2012).

¹⁶³ „Statement by the North Atlantic Council“, http://www.nato.int/cps/en/SID-9DA8B7FF-F24C3CDF/natolive/news_43517.htm?selectedLocale=en

Rusko je pouze „vyzváno, aby odvolalo tento krok“.¹⁶⁴ I když následně v prosinci aliance zopakovala to samé, zároveň již dodala, že partnerství Ruska a NATO je „strategickým prvkem euro-atlantické bezpečnosti“¹⁶⁵ a proto obnovuje neformální fungování Rady NATO-Rusko. Zároveň připojení Gruzie k MAP bylo opět zamítnuto,¹⁶⁶ čímž bylo její přijetí do NATO odloženo na neurčito.

Dá se říct, že veskrze všichni západní lídři odsoudili jednostranné uznání Abcházie a Jižní Osetie Ruskem. Zároveň vyslovili požadavek odvolání tohoto kroku a implementace všech bodů plánu příměří. Zasedání Evropské rady na počátku září bylo fórem, kde se mohlo rozhodnout o případném zavedení sankcí proti Rusku. Unie byla vnitřně rozdělena, přičemž o tvrdou linii se snažila skupina v čele s Velkou Británií, Polskem, pobaltskými státy a Švédskem. Naproti tomu Německo, Francie a zejména Itálie byly advokáty mírného přístupu.¹⁶⁷ Objevily se návrhy na vyloučení Ruska z G8 či blokáce jeho vstupu do dalších ekonomických organizací jako OECD či WTO a byla navrhována i vízová omezení. Nakonec došlo pouze k odložení jednání o nové Dohodě o partnerství a spolupráci.¹⁶⁸

Britský premiér Brown hovořil o nutnosti diverzifikace energetických zdrojů: „Žádný národ nesmí mít Evropu pod svou plnou energetickou kontrolou“.¹⁶⁹ To se promítlo do usnesení Evropského parlamentu: „Neboť Gruzie umožňuje vést energii jinou než ruskou trasou; považuje (EP) za klíčové, aby byl ropovod Baku-Tbilisi-Ceyhan účinně chráněn, a vyzývá Komisi, aby za tímto účelem nabídla Gruzii veškerou nezbytnou pomoc; očekává pevné odhodlání EU pokračovat v projektu plynovodu Nabucco, který byl uznán za prioritní projekt EU vedoucí přes území Gruzie a představuje nejvážnější alternativu projektů realizovaných ve spolupráci s Ruskem, jež následně povedou k rostoucí ekonomické a politické závislosti členských států na Rusku“.¹⁷⁰ I když situace v Gruzii podnítila debatu o energetické bezpečnosti, další vývoj se pak nesl již v obecnější rovině závislosti Evropy na Rusku a přímo s ní nesouvisel.

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ „Final communiqué: Meeting of the North Atlantic Council“, http://www.nato.int/cps/en/SID-DEF34B03-B4951981/natolive/official_texts_46247.htm?selectedLocale=en

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ Tichý, „Summit EU-Rusko“, <http://www.euroskop.cz/46/9617/clanek/summit-eu-rusko-v-nice-analyza-vztahu-eu-a>

¹⁶⁸ Weiland, „Sarkozy and Merkel“, <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,575761,00.html>

¹⁶⁹ Brown, „This is how“, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2008/aug/31/russia.georgia>

Dá se říci, že ačkoliv se proti uznání Abcházie a Jižní Osetie vyslovili odmítavě snad všichni a stalo se z ní velké politické téma, přímo o sekuritizaci se nikdo nepokusil. Přestože Západ odsoudil Rusko a projevil solidaritu Gruzii, což chápal jako svoji morální povinnost, téma pro Západ nezískalo charakter existenční hrozby ani prioritního bezpečnostního tématu. To dokládá i fakt, že ačkoliv Rusko v otázce Abcházie a Jižní Osetie neustoupilo, EU i NATO se vrátily ke spolupráci s ním již ke konci roku 2008.

3.6 Shrnutí a motivace aktérů

Nyní je namístě shrnout informace ze všech pěti sektorů a vyvodit závěry ohledně sekuritizace rusko-gruzínské války západními aktéry. Jak bylo popsáno, rusko-gruzínský konflikt měl potenciál být sekuritizován v rámci tří z pěti sektorů bezpečnosti. Západ měl možnost jako hrozbu interpretovat ruský zásah v Gruzii (narušení mezinárodního principu státní suverenity), etnické čistky páchané na Gruzíncích (narušení principu lidských práv), mezinárodní uznání Abcházie a Jižní Osetie (narušení mezinárodního práva), zásah na území sousedního státu (precedent k ohrožení jiných států – členů EU a NATO) či pokusy poškodit ropovod Baku-Tbilisi-Ceyhan (hrozba ekonomické a politické závislosti na Rusku).

Přestože Rusko bylo nespočetněkrát odsouzeno a vyzváno ke změně stanoviska, opravdových sekuritizačních pohybů bylo poměrně málo. Všechny byly reakcí na zásah ruských jednotek na území Gruzie, který byl prezentován jako agrese ohrožující samotné základy demokracie, lidských práv a suverenity dalších sousedních států.

Právě tyto státy, Polsko, Litva, Lotyšsko a Estonsko se pokoušely téma sekuritizovat, přičemž jako mimořádné opatření žádala „tvrdý postoj“ NATO a EU. Sice je mírně diskutabilní, zda se o opravdu jednalo o mimořádná opatření vzhledem k nespecifikované podobě, nicméně naléhavost a existenční ohrožení, které rétorika obsahovala, ukazují na to, že se opravdu jednalo o sekuritizační krok. Navíc další prohlášení Polska a Litvy již naléhalo na připojení Gruzie k MAP, které vidí jako „jediný způsob stabilizace“.¹⁷¹ Připojení k MAP by znamenalo akci mimo politické mantinely, neboť podle některých zemí NATO, jako bylo Německo či Francie, Gruzie

¹⁷⁰ „Usnesení Evropského parlamentu“, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2008-0396&language=CS>

ještě nesplňovala podmínky připojení. V rámci běžné politiky, jak ukázal bukurešťský summit NATO v dubnu 2008, neměla Gruzie šanci na připojení. Pokud by tedy v prosinci 2008 připojena byla, jednalo by se o mimořádné opatření, které by nebylo myslitelné v rámci běžných politických pravidel.

Motivací sekuritizujících zemí byla nepochybně obava o vlastní bezpečnost daná nejen historickým vývojem, ale i geografickou blízkostí. Naproti tomu druhý příklad sekuritizace měl jiné důvody. Senátor John McCain byl sice dlouholetým přítelem gruzínského prezidenta Saakašviliho, nicméně jeho aktivita byla podmíněna zejména probíhající prezidentskou kampaní, kde mu gruzínská krize nabídla možnost získat rozhodnou rétorikou body proti svému soupeři Baracku Obamovi.¹⁷² Proto za jeho slovy můžeme vidět nejen obavy o Gruzii a demokracii, ale i snahy o zvýšení vlastní popularity. Ani jeho apel na přijetí Gruzie do MAP však nepadl na rodnou půdu.

Připojení Gruzie k MAP, které by znamenalo sekuritizaci na úrovni NATO, nakonec neproběhlo. Z principu sama sekuritizace nebyla v zájmu NATO. Důvodem byla nezbytnost Ruska jako partnera v otázkách globálních zájmů. Mezi důležité oblasti spolupráce patřily zejména boj s terorismem, mise v Afghánistánu,¹⁷³ Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě či problematika nukleárních zbraní včetně postoje k Íránu.¹⁷⁴ Přestože se NATO odhodlalo k odsouzení ruských akcí a přerušilo činnost platformy, na které se obě strany setkávaly, z dlouhodobého hlediska muselo z tohoto kroku ustoupit.

I přesto, že Bush a Saakašvili byli přáteli a Gruzie a USA partneři na mnoha úrovních, USA se do konfliktu, který znamenal největší zhoršení vztahů USA a Ruska od konce studené války, příliš nevložily. Panovaly obavy, že zapojení Spojených států do bojů na straně Gruzie by mohlo vést k vypuknutí rusko-amerického konfliktu, možná i k „nové studené válce“.¹⁷⁵ Spojené státy byly navíc, stejně jako NATO, oslabeny svým účinkováním v Iráku a Afghánistánu.¹⁷⁶ Také musely uznat potřebnost Ruska jako

¹⁷¹ „Declaration by the Presidents of Lithuania and Poland“, <http://archyvas.lrp.lt/en/news.full/9511>

¹⁷² Dan Eggen a Robert Barnes, „McCain's Focus on Georgia Raises Question of Propriety“, *The Washington Post*, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/14/AR2008081403332.html> (staženo 12. 5. 2012).

¹⁷³ Rusko se podílelo na misi prostřednictvím poskytnutí svého vzdušného prostoru alianci.

¹⁷⁴ Olivier Kempf, „NATO and the Georgian Crisis“, *Défense Nationale et Sécurité Collective* 64, No. 11 (November 2008): 56.

¹⁷⁵ Asmus, *A Little War*, 190.

¹⁷⁶ Kempf, „NATO“, 51.

partnera v některých otázkách, zejména v boji proti terorismu a proti proliferaci jaderných zbraní.¹⁷⁷

Podobná situace jako v NATO nastala i v případě EU, pro niž by sekuritizace také nebyla žádoucí. Ačkoliv evropská energetická závislost na Rusku nebyla jednostranným procesem, ekonomickými sankcemi by EU zřejmě uškodila více sama sobě.¹⁷⁸ Jelikož důležité slovo v unii měli navíc Francie a Německo, pro které byly prioritou dobré vztahy s Ruskem i na bilaterální úrovni, zasadily se o celkový mírnější přístup EU.

I když měl prezident Sarkozy celkem dobré vztahy s prezidentem Saakašvilim, Gruzie nebyla nikdy v centru zájmu Francie. Již v Bukurešti se Francie postavila proti větší integraci Gruzie a stala se společně s Německem jejím hlavním oponentem.¹⁷⁹ V krizi navíc Francie považovala za viníka Tbilisi,¹⁸⁰ takže bylo vysoce nepravděpodobné, aby kvůli Gruzii zaváděla zvláštní opatření, kterými by poškodila své vztahy s Ruskem.

Také Německo během bukurešťského summitu v dubnu 2008 blokovalo připojení Gruzie k MAP. Tento krok byl podpořen jak německou kancléřkou Merkelovou, tak ministrem zahraničí Steinmeierem, ačkoli k tomu měl každý z nich rozdílné důvody.¹⁸¹ Pro Merkelovou bylo motivací zejména přesvědčení, že Gruzie ještě není připravena pro další krok v rámci severoatlantické integrace. Překážkou byla mimo jiné nevyřešená situace v separatistických oblastech.¹⁸² Kancléřku nepřesvědčil ani sám prezident Saakašvili, se kterým si po osobní stránce příliš nerozuměli. Ministr zahraničí naproti tomu sledoval směr, který jeho straně SPD vytyčil již bývalý kancléř Gerhard Schröder. Tím bylo distancování se od americké akce v Iráku, respektive USA samotných, a zvýšení spolupráce s Ruskem. Steinmeier tedy v tomto duchu v Bukurešti vyjádřil nesouhlas s iniciativou Bushovy administrativy, která by navíc mohla poškodit vztahy s Ruskem.¹⁸³ Tento postoj zůstával i v době krize. Ačkoli se Německo snažilo podílet na jejím řešení a poskytlo nemalou humanitární pomoc, bilaterální vztahy

¹⁷⁷ Blank, „America“, 440.

¹⁷⁸ Bendiek a Schwarzer, „The EU's Southern Caucasus Policy“, 45.

¹⁷⁹ Bounds a Hendrickson, „Georgian Membership“, 23.

¹⁸⁰ Asmus, *A Little War*, 193.

¹⁸¹ *Ibid.*, 118-119.

¹⁸² Illarionov, „The Russian Leadership“, 68.

¹⁸³ Asmus, *A Little War*, 119-121.

s Ruskem pro ně byly prioritou, kterou nehodlalo ohrozit.¹⁸⁴ V NATO i EU poté zastávalo taková stanoviska, která směřovala k urovnání vztahů i na této úrovni.

¹⁸⁴Richard G. Whitman. a Stefan Wolff, „The EU as a Conflict Manager? The Case of Georgia and Its Implications“, *International Affairs* 86, No. 1 (January 2010): 96.

Závěr

Když se v srpnu 2008 ruská vojska vložila do bojů mezi gruzínskou vládou a jihoosetskými separatisty, aby vzápětí překročila hranice Jižní Osetie a během pár dní obsadila velkou část Gruzie, na Západě se vyrojila vlna kritiky a nesouhlasných prohlášení. Příměří vyjednané za pomoci EU zastavilo ruský postup, ale ruské jednotky dále zůstávaly na pozicích, které neodpovídaly *statu quo ante*. Kritika ruského chování byla jen posílena dalším ruským krokem, uznáním nezávislosti gruzínských republik Abcházie a Jižní Osetie. I když se Rusko v říjnu na základě dalšího jednání z gruzínského vnitrozemí stáhlo pouze na území separatistických republik, stále nesplňovalo podmínky plánu příměří. Západní aktéři kroky Ruska odsuzovali a vyzývali jej k jejich revizi. Ačkoliv Západ akce Ruska označil za „neakceptovatelné“ a „protiprávní“, nepřijal žádná mimořádná opatření, která by Rusko přiměla svůj přístup změnit. Diplomatické kroky, z nichž nejvýraznější bylo pozastavení jednání na úrovni EU a NATO, signalizovaly ochlazení vzájemných vztahů, nicméně již v závěru roku byly vztahy víceméně opět normalizovány, a to bez ohledu na neměnný postoj Ruska. Proč navzdory silným vyjádřením Západ proti Rusku fakticky nezasáhl, můžeme vysvětlit pomocí sekuritizační teorie kodaňské školy.

Její aplikaci jsme zjistili, že ačkoliv se rusko-gruzínská válka stala na Západě velkým politickým tématem, k sekuritizaci navzdory některým pokusům nedošlo. I když by se teoreticky ve třech z pěti bezpečnostních sektorů (vojenský, ekonomický a politický) našlo několik referenčních objektů, které by sekuritizaci umožnily, pokusilo se o ni jen několik málo aktérů. Jedním z nich byl americký prezidentský kandidát John McCain, který ruský zásah prezentoval jako existenční hrozbu západním hodnotám a stabilitě. Dále se sekuritizovat snažili představitelé Estonska, Litvy, Lotyšska a Polska, přičemž argumentovali jak ohrožením lidských práv, tak také ohrožením vlastní suverenity. Všichni jako mimořádné opatření navrhovali urychlené připojení Gruzie k MAP, které prezentovali jako řešení situace. Gruzie nesplňovala kritéria pro členství již v dubnu 2008. Po rusko-gruzínské válce byla ještě více destabilizovaná, takže kdyby byla nakonec připojena k MAP, znamenalo by to bezpochyby akci mimo rámec standardní politiky.

Státy NATO se nicméně nedaly přesvědčit sekuritizujícími aktéry o existenčním charakteru hrozby, a ačkoliv byly ruské kroky odsuzovány jako nepřiměřené a protiprávní, je zřejmé, že pro většinu aktérů nebyly větší hrozbou, než případné narušení

vztahů s Ruskem, které by hrozilo přijetím mimořádných opatření. To platí jak pro západoevropské státy v čele s Německem a Francií, pro které je Rusko klíčovým partnerem v ekonomické a energetické sféře, tak pro NATO a Spojené státy americké, pro něž je Rusko nezbytné jako partner v boji proti globálním bezpečnostním hrozbám.

Summary

When Russian troops shortly after joining the fighting between Georgian government and South Ossetian separatists in August 2008 crossed the border of South Ossetia and within a few days occupied a large part of Georgia, the West reacted with criticism and dissenting statements. Although the truce of 12th August mediated by the EU helped to stop the Russian advance, the troops did not withdraw from the Georgian interior until October and even then Russia still did not meet the terms of the truce. The negative response of the West was only reinforced when Russia recognized the independence of Georgian republics of Abkhazia and South Ossetia. Western actors condemned Russia's actions and urged Moscow to revise its steps. Although the West called Russian actions "unacceptable" it did not take any extraordinary measures to force Russia to change its approach. This discrepancy between words and actions can be explained by the securitization theory of the Copenhagen School.

By applying the theory it was concluded that the Russian-Georgian war became a big political issue in the West, however, despite some attempts the topic was not securitized. Although theoretically there were several reference objects, which would allow the securitization, only few actors tried to securitize the issue. Those, however, failed to persuade either NATO or the EU that Russia's actions are an existential threat to the West. Although Russia's actions were conceived as unfair and illegal, in the eyes of the West they were not a greater threat than the potential disruption of economic, energy and military cooperation with Russia which would be threatened by the adoption of extraordinary measures.

Použitá literatura

Primární zdroje

Brown, Gordon. „This is how we will stand up to Russia's naked aggression“, The Guardian, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2008/aug/31/russia.georgia> (staženo 12. 5. 2012).

Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia, *Report: Volume II* (September 2009), http://www.ceiig.ch/pdf/IIFFMCG_Volume_II.pdf (staženo 25. 2. 2012).

„‘In Case You Missed It‘: John McCain Addresses The Crisis In Georgia“, The American Presidency Project, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=91409#ixzz1u8YrBmXT> (staženo 7. 5. 2012).

„Address by President of the Republic of Poland Lech Kaczynski at a rally in Tbilisi, Georgia, August 12, 2008“, Official Site of Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland, http://www.msz.gov.pl/index.php?page=13488&lang_id=en&bulletin_id=16&document=2081#_Toc209 (staženo 11. 5. 2012).

„Bucharest Summit Declaration“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm (staženo 20. 4. 2011).

„Declaration by the Presidents of Lithuania and Poland on Granting NATO Membership Action Plan to Ukraine and Georgia“, Official Site of the President of Lithuania, <http://archyvas.lrp.lt/en/news.full/9511> (staženo 11. 5. 2012).

„Federal Minister Steinmeier Calls on Both Sides in South Ossetia to Break out of the Spiral of Mutual Threats and Violence“, Official Site of the Federal Foreign Office,

<http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Meldungen/2008/080808-suedossetien-bm.html> (staženo 24. 4. 2011).

„Final communiqué: Meeting of the North Atlantic Council at the level of Foreign Ministers held at NATO Headquarters, Brussels“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-DEF34B03-B4951981/natolive/official_texts_46247.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

„Joint Declaration of Estonian, Latvian, Lithuanian and Polish Presidents on the situation in Georgia“, Official Site of the President of Estonia, <http://www.president.ee/en/media/press-releases/1721-joint-declaration-of-estonian-latvian-lithuanian-and-polish-presidents-on-the-situation-in-georgia/index.html> (staženo 2.5.2012).

„Message to the Congress on the Proposed Russia-United States Agreement on Cooperation in the Field of Peaceful Uses of Nuclear Energy“, The American Presidency Project, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=78640&st=&st1=#axzz1tl3QDEFQ> (staženo 2.5.2012).

„Mimořádné zasedání Evropské Rady v Bruselu dne 1. září 2008“, oficiální stránky Rady Evropské unie, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/102551.pdf (staženo 20. 4. 2011).

„NATO-Georgia Joint Press Statement“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-EE5B21C7-A8FE0CDD/natolive/news_46438.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

„Press conference by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer after the Meeting of the North Atlantic Council at the level of Foreign Ministers“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-9DA8B7FF-F24C3CDF/natolive/opinions_7903.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

„Press conference by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer at the informal meeting of NATO Defence Ministers, Budapest, Hungary“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-B2925EB6-FBF880BD/natolive/opinions_47177.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

„Press conference by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer after the meeting of the North Atlantic Council with Invitees in Foreign Ministerial Session“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-D31642E7-29BD2E9B/natolive/opinions_51371.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

„Press point by NATO Secretary General, Jaap de Hoop Scheffer following the meeting of the North Atlantic Council on the situation in Georgia“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-5ACC9B33-96FDFB8D/natolive/opinions_7896.htm (staženo 1. 5. 2012).

„Prohlášení předsednictví jménem Evropské unie ke zhoršující se situaci v Jižní Osetii (Gruzie)“, oficiální stránky Rady Evropské unie, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/cfsp/102261.pdf (staženo 20. 4. 2011).

„Recent Events in Georgia“, Official Site of the U.S. Department Of State – Archive, <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2008/08/108194.htm> (staženo 11. 5. 2012).

„Rede von Bundeskanzlerin Merkel bei der Deutschen Atlantischen Gesellschaft e.V.“, Das Archiv der Bundesregierung, <http://archiv.bundesregierung.de/Content/DE/Archiv16/Rede/2008/11/2008-11-10-rede-merkel-nato.html?nn=273438> (staženo 5. 5. 2012).

„Remarks En Route to Brussels, Belgium“, Official Site of the U.S. Department Of State – Archive, <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2008/08/108552.htm> (staženo 2. 5. 2012).

„Remarks on the Situation in Georgia“, The American Presidency Project,
<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=78062> (staženo 2. 5. 2012).

„Russia Move into Georgia“, Official Site of the U.S. Department Of State - Archive,
<http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2008/08/108083.htm> (staženo 20. 4. 2011).

„Signing Ceremony for the United States and Georgia Charter on Strategic Partnership“,
Official Site of the U.S. Department Of State - Archive, <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2009/01/113740.htm> (staženo 20. 4. 2011).

„Statement by John McCain on the Crisis in Georgia“, The American Presidency
Project, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=90774#ixzz1uo8aK6LR>
(staženo 13. 5. 2012).

„Statement by President of the Republic of Poland Lech Kaczynski upon His Departure
to Georgia, August 12, 2008“, Official Site of Ministry of Foreign Affairs of the
Republic of Poland,
http://www.msz.gov.pl/index.php?page=13488&lang_id=en&bulletin_id=16&document=2081#_Toc209936462 (staženo 1. 5. 2011).

„Statement by President of the Republic of Poland Lech Kaczynski During a Press
Conference in Tbilisi, August 13, 2008“, Official Site of Ministry of Foreign Affairs of
the Republic of Poland,
http://www.msz.gov.pl/index.php?page=13488&lang_id=en&bulletin_id=16&document=2081#_Toc209936463 (staženo 1. 5. 2011).

„Statement by the NATO Secretary General on Events in South Ossetia“, Official Site
of the North Atlantic Treaty Organization,
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_37136.htm?mode=pressrelease
(staženo 20. 4. 2011).

„Statement by the North Atlantic Council on the Russian recognition of South Ossetia
and Abkhazia regions of Georgia“, Official Site of the North Atlantic Treaty

Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-9DA8B7FF-F24C3CDF/natolive/news_43517.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

„Statement by the Secretary General of NATO on the Russian recognition of Abkhazia and South Ossetia“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-9DA8B7FF-F24C3CDF/natolive/news_43516.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

„Statement on Georgia of Foreign Ministers of Canada, France, Germany, Italy, Japan, the United States and the United Kingdom“, Official Site of the Federal Foreign Office, <http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Meldungen/2008/080827-G7-Erklaerung-Georgien.html> (staženo 1. 5. 2011).

„Statement on the Situation in Georgia“, The American Presidency Project, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=78584&st=&st1=#axzz1tl3QDEFQ> (staženo 2. 5. 2012).

„Statement: Meeting of the North Atlantic Council at the level of Foreign Ministers held at NATO Headquarters, Brussels“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_29950.htm?mode=pressrelease (11. 5. 2012).

„Tisková zpráva 2889. zasedání Rady, Obecné záležitosti a vnější vztahy“, oficiální stránky Rady Evropské unie, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/gena/103017.pdf (staženo 20. 4. 2011).

„Tisková zpráva, Mimořádné zasedání, Obecné záležitosti a vnější vztahy“, oficiální stránky Rady Evropské unie, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/gena/102367.pdf (staženo 20. 4. 2011).

„Usnesení Evropského parlamentu ze dne 3. září 2008 o situaci v Gruzii“, oficiální stránky Evropského parlamentu, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2008-0396&language=CS> (staženo 12. 5. 2012).

„World Policy Conference – Speech by M. Nicolas Sarkozy, President of the Republic“, Official Site of the French Embassy in UK, <http://www.ambafrance-uk.org/President-Sarkozy-s-World-Policy.html> (staženo 5. 5. 2012).

Monografie a sborníky

Asmus, Ronald D. *A Little War that Shook the World: Georgia, Russia, and the Future of the West*. New York: Palgrave Macmillan, 2010.

Astrov, Alexander, ed. *The Great Power (mis)Management: the Russian-Georgian War and its Implications for Global Political Order*. Farnham: Ashgate, 2011.

Buzan, Barry, Ole Waever a Jaap de Wilde. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005.

Collins, Alan, ed. *Contemporary security studies*. Oxford: Oxford University Press, 2007.

Cornell, Svante E. a Frederick Starr, eds. *The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia*. Armonk: Sharpe, 2009.

Eichler, Jan. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha: Portál, 2009.

Gahrton, Per. *Georgia: Pawn in the New Great Game*. London: Pluto Press, 2010.

George, Julie A. *The politics of ethnic separatism in Russia and Georgia*. New York: Palgrave Macmillan, 2009.

Popjanevski, Johanna. *Minorities and the State in South Caucasus: Assessing the Protection of National Minorities in Georgia and Azerbaijan*. Uppsala: Central Asia-Caucasus Institute&Silk Road Studies Program, 2006.

Waisová, Šárka. *Bezpečnost: vývoj a proměny konceptu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005.

Odborné články a další odborné zdroje

Antonenko, Oksana a Bastian Giegerich. „Rebooting NATO–Russia Relations“. *Survival* 51, No. 2 (April-May 2009): 13-21.

Blank, Stephen. „America and the Russo-Georgian War“. *Small Wars & Insurgencies* 20, No. 2 (June 2009): 425-451.

Bounds, Travis L. a Ryan C. Hendrickson. „Georgian Membership in NATO: Policy Implications of the Bucharest Summit“. *Journal of Slavic Military Studies* 22, No. 1 (January-March 2009): 20-30.

Bowker, Mike. „The war in Georgia and the Western response“. *Central Asian Survey* 30, No. 2 (June 2011): 197-211.

Cornell, Svante E., Johanna Popjanevski a Niklas Nilsson. *Russia's War in Georgia: Causes and Implications*. Silk Road Paper. Stockholm-Nacka: Central Asia-Caucasus Institute, 2008. <http://www.silkroadstudies.org/new/docs/silkroadpapers/0808Georgia-PP.pdf> (staženo 31. 3. 2012.).

Edilashvili, Maia. „Washington's Changed Tone and Georgia's NATO Hopes“. *Lithuanian Foreign Policy Review* 23 (2009): 52-69.

Kanašvili, Giorgi, Emil Souleimanov a Tomáš Šmíd. „Gruzie po revoluci růží: vzestup a pád Micheila Saakašviliho“. *AUC Studia territorialia* X, č. 2 (září 2011): 29-45.

Kempf, Olivier. „NATO and the Georgian Crisis“. *Défense Nationale et Sécurité Collective* 64, No. 11 (November 2008): 50-58.

Madej, Marek. „NATO after the Georgian Conflict: A New Course or Business as Usual?“. *PISM Strategic Files* No. 6 (January 2009): 1-7.

Mikhelidze, Nona. *The Geneva Talks over Georgia's Territorial Conflicts: Achievements and Challenges*. Istituto Affari Internazionali Research Paper. November 2010. <http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iai1025.pdf> (staženo 20. 4. 2011).

Rie, Marie-José van. „The Role of the OSCE in the Conflict in Georgia“. *Security and Human Rights* 20, No. 4 (November 2009): 318-324.

Schröder, Hans-Henning, ed. *The Caucasus Crisis: International Perceptions and Policy Implications for Germany and Europe*. SWP Research Paper 2008/RP 09. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2008. http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2008_RP09_shh_ed_ks.pdf (staženo 20. 4. 2011).

Whitman, Richard G. a Stefan Wolff. „The EU as a Conflict Manager? The Case of Georgia and Its Implications“. *International Affairs* 86, No. 1 (January 2010): 87-107.

Ostatní internetové zdroje

Barnes, Robert a Dan Eggen. „McCain's Focus on Georgia Raises Question of Propriety“, *The Washington Post*, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/14/AR2008081403332.html> (staženo 12. 5. 2012).

Beste, Ralf von, Markus Feldenkirchen a Alexander Szandar. „Zwang zur Eintracht“, *Der Spiegel*, <http://www.spiegel.de/spiegel/print/d-59099310.html> (staženo 12. 5. 2012).

Garamone, Jim. „Gates Says Russian Actions Have Long-Term Implications“, American Forces Press Service, <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=50808> (staženo 2. 5. 2012).

Glendinning, Lee a Luke Harding. „Russia Has Taken Over Half the Country, Georgia claims“, The Guardian, <http://www.guardian.co.uk/world/2008/aug/11/georgia.russia8> (staženo 20. 4. 2011).

Luce, Edward a Andrew Ward. „McCain condemnation upstages Bush“, Financial Times, <http://www.ft.com/cms/s/0/c3508ce2-67d1-11dd-8d3b-0000779fd18c.html#axzz1uwq0W7IG> (staženo 2. 5. 2012).

Schlamp, Hans-Jürgen. „EU-Russia Summit: Brussels and Moscow Rediscover Friendship“, Spiegel Online International, <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,590673,00.html> (staženo 5. 5. 2012).

Tichý, Lukáš. „Summit EU-Rusko v Nice: analýza vztahů EU a Ruska“, Euroskop, <http://www.euroskop.cz/46/9617/clanek/summit-eu-rusko-v-nice-analyza-vztahu-eu-a> (staženo 5. 5. 2012).

Traynor, Ian. „Putin accuses US of starting Georgia crisis as election ploy“, The Guardian, <http://www.guardian.co.uk/world/2008/aug/29/russia.georgia> (staženo 7. 5. 2012).

Weiland, Severin. „Sarkozy and Merkel Soften Up the Hardliners“, Spiegel Online, <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,575761,00.html> (staženo 5. 5. 2012).

„Federal Foreign Office Doubles Humanitarian Aid for Georgia to 2 million Euro“, Official Site of the Federal Foreign Office, <http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Meldungen/2008/080819-Georgien-HuHi.html> (staženo 1. 5. 2011).

„Federal Foreign Office Helps Refugees in Georgia: Prefabricated Houses to Provide Accommodation to Withstand the Rigours of Winter“, Official Site of the Federal Foreign Office, <http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Meldungen/2008/080905-AA-FertighaeuserGEO.html> (staženo 20. 4. 2011).

„German-Russian Intergovernmental Consultations“, Official Site of the Federal Chancellor Angela Merkel, http://www.bundestkanzlerin.de/Content/EN/Reiseberichte/ru-deutsch-russische-regierungskonsultationen_en.html?nn=77364 (staženo 5. 5. 2012).

„Germany and Sweden call for Georgia’s territorial integrity to be respected“, Official Site of the Federal Chancellor Angela Merkel, http://www.bundestkanzlerin.de/Content/EN/Reiseberichte/sw-merkel-schweden_en.html?nn=77364 (staženo 5. 5. 2012) .

„Cheney: ‘Russian aggression must not go unanswered‘“, Reuters News, <http://www.reuters.com/article/2008/08/11/us-georgia-ossetia-cheney-idUSN1049425020080811> (staženo 2. 5. 2012).

„Merkel says recognition of South Ossetia and Abkhazia unacceptable“, Official Site of the Federal Chancellor Angela Merkel, http://www.bundestkanzlerin.de/Content/EN/Reiseberichte/ee-lt-merkel-estland_en.html?nn=77364 (staženo 5. 5. 2012).

„Moscow to Prevent Ukraine, Georgia's NATO Admission - Lavrov“, Official Site of Russian International News Agency, <http://en.rian.ru/russia/20080408/104105506.html> (staženo 20. 4. 2011).

„NATO humanitarian support to Georgia“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-7B0B7945-5A2362C9/natolive/news_43536.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

„Nato streitet über Beitrittsverfahren für Georgien und Ukraine“, Spiegel Online Politik, <http://www.spiegel.de/politik/ausland/0,1518,594046,00.html> (staženo 20. 4. 2011).

„NATO's Foreign Ministers Reiterate Their Support for Georgia“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-9DA8B7FF-F24C3CDF/natolive/news_43513.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

„North Atlantic Council Discusses Situation in Georgia“, Official Site of the North Atlantic Treaty Organization, http://www.nato.int/cps/en/SID-9DA8B7FF-F24C3CDF/natolive/news_43416.htm?selectedLocale=en (staženo 20. 4. 2011).

„Poslanci EP jednali o situaci v Gruzii“, oficiální stránky Evropského parlamentu, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=IM-PRESS&reference=20080829IPR35626&secondRef=0&language=CS> (staženo 2. 5. 2012).

„Russian troops withdraw from Georgian town“, BBC News, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11570787> (staženo 2. 5. 2012).